

V Bruseli 19. 6. 2020
COM(2020) 252 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU**

Správa o voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019

{SWD(2020) 113 final}

1. Úvod

Voľby do Európskeho parlamentu patria medzi najväčšie demokratické procesy na svete. V máji 2019 občania Európskej únie priamo zvolili 751 poslancov Európskeho parlamentu (ďalej len „poslanci EP“)¹ spomedzi viac ako 15 000 kandidátov, pričom v Európe bolo odovzdaných viac ako 250 miliónov hlasov.

Rekordná účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019 (ďalej len „voľby“), najvyššia za 25 rokov, je dôkazom vitality našej demokracie a obnovenej angažovanosti občanov EÚ do formovania budúcnosti EÚ, najmä pokiaľ ide o mládež. Z povolebného prieskumu vyplýva, že občania EÚ sú viac ako kedykoľvek predtým presvedčení, že ich hlas má v EÚ váhu.² Rozvinula sa skutočne celoeurópska diskusia o témach, ako je hospodárstvo, zmena klímy a ľudské práva a demokracia.³

Boli to zároveň najdigitálnejšie voľby do Európskeho parlamentu. Veľký podiel občanov EÚ používa internet⁴ a online zdroje a sociálne médiá zohrávajú čoraz dôležitejšiu úlohu v našej európskej demokratickej diskusii, pričom politickí aktéri majú nebývalé možnosti na šírenie svojich posolstiev a občania majú k tejto diskusii ešte väčší prístup.

Ako sa ukázalo v súvislosti so škandálom Cambridge Analytica⁵, tento pokrok má aj temnejšie stránky. Na svetlo sa dostali zásahy do volieb s využitím online sociálnych sietí na zavádzanie občanov a manipuláciu diskusie a preferencií voličov⁶ prostredníctvom

¹ Spojené kráľovstvo 31. januára vystúpilo z EÚ a poslanci zvolení za túto krajinu prestali byť poslancami EP. V dôsledku toho sa celkový počet poslancov EP znížil zo 751 na 705, pričom 46 zo 73 miest uvoľnených Spojeným kráľovstvom slúži ako rezerva pre nové krajiny, ktoré pristúpia k EÚ. S cieľom lepšie zohľadniť zásadu zastupnej proporcionality sa zostávajúcich 27 miest rozdelilo medzi 14 krajín EÚ takto: Francúzsko (+5), Španielsko (+5), Taliansko (+3), Holandsko (+3), Írsko (+2), Švédsko (+1), Rakúsko (+1), Dánsko (+1), Fínsko (+1), Slovensko (+1), Chorvátsko (+1), Estónsko (+1), Poľsko (+1) a Rumunsko (+1). Údaje uvedené v tejto správe boli prispôbené tak, aby zohľadňovali túto zmenu.

² Až 56 % opýtaných súhlasí s tým, že ich hlas má v EÚ váhu (najpriaznivejší výsledok od roku 2002, keď bola táto otázka položená po prvýkrát). Európsky parlament, *Povolebný prieskum za rok 2019*, s. 11, pozri: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/post-election-survey-2019-complete-results/report/en-post-election-survey-2019-report.pdf>.

³ Na základe viac ako 11 000 volebných materiálov vrátane plagátov, televíznych spotov, príspevkov na sociálnych médiách a tlačených oznamov 418 politických strán alebo kandidátov, ako aj 193 oficiálnych účtov na Facebooku Centrum pre monitorovanie európskych volieb identifikovalo najčastejšie témy, ktoré sa vyskytli vo volebných kampaniach, konkrétne: „Európa“ (15 % zo všetkých tém) a potom nasledovali „hodnoty“, „hospodárstvo“, „sociálne témy“ a „životné prostredie“. Pozri publikáciu Johansson, Bengt and Novelli, Edoardo, 2019 *European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States* (Kampaň pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019 – Obrázky, témy, médiá v 28 členských štátoch), 9. júl 2019, <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

⁴ Väčšina občanov EÚ používa internet aspoň raz týždenne a takmer polovica (45 %) ho v súčasnosti využíva ako hlavný zdroj informácií o vnútroštátnych politických záležitostiach a na získanie informácií o EÚ. Štandardný Eurobarometer 90 – Využívanie médií v Európskej únii, december 2018, <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/86432>.

⁵ Škandál vypukol v roku 2018 po správach, vrátane správ od bývalých zamestnancov poradenskej spoločnosti Cambridge Analytica, že spoločnosť Cambridge Analytica spustila aplikáciu sprístupnenú používateľom Facebooku, ktorá slúžila na zber údajov o týchto používateľoch a ich okruhu kontaktov. Tieto informácie boli následne použité na zacielenie zasielania politických správ v súvislosti s viacerými voľbami v nasledujúcich rokoch. Údaje boli získané od občanov Spojených štátov a od občanov z viacerých štátov EÚ. Regulačné orgány prijali následné opatrenia.

⁶ Napríklad prostredníctvom zacielenia na špecifické menšiny a zraniteľné skupiny {v tejto súvislosti pozri uznesenie Európskeho parlamentu z 10. októbra 2019 o zahraničnom zasahovaní do volieb a dezinformáciách vo vnútroštátnych a európskych demokratických procesoch [2019/2810(RSP)]}.

zatajovania alebo skresľovania kľúčových informácií, ako je pôvod alebo politický zámer oznámení, ich zdroje a financovanie.

Osobné údaje mohli byť takisto utajeným a nezákonným spôsobom použité na cielenie manipulatívneho obsahu na občanov. Pohľady na správanie vyvedené z online činnosti občanov boli použité na „nastavenie“ systémov online platforiem tak, aby sa tento obsah umelo zvýraznil. Možno použiť aj ďalšie techniky online zasahovania vrátane kybernetických útokov a obchádzania tradičných volebných záruk, ako sú pravidlá financovania.

Komisia pred voľbami zverejnila balík opatrení (ďalej len „volebný balík“) zameraný na riešenie týchto výziev s cieľom zabezpečiť slobodné a spravodlivé voľby. Cieľom balíka bolo podporiť komplexný prístup a vzájomnú podporu medzi príslušnými orgánmi, k čomu malo prispieť aj založenie volebných sietí na vnútroštátnej a európskej úrovni. Balík nadviazal na dlhodobú prácu s členskými štátmi v oblasti volieb, pričom sa v ňom požadovalo zvýšenie transparentnosti politických kampaní, poskytlo sa presnejšie objasnenie uplatňovania požiadaviek na ochranu osobných údajov v kontexte volieb, podporil sa dohľad vykonávaný príslušnými orgánmi a ochrana pred kybernetickými hrozbami, ako aj zvýšenie informovanosti a pripravenosti riešiť problémy súvisiace s online prostredím.⁷

Kolokvium Komisie o základných právach, ktoré sa konalo v novembri 2018, bolo zamerané na demokraciu v Európe. Na tomto podujatí na vysokej úrovni boli identifikované spôsoby, ako podporovať slobodnú, otvorenú a spoľahlivú demokratickú správu v čase nízkej volebnej účasti, populizmu, dezinformácií a ťažkostí, ktorým musí čeliť občianska spoločnosť.⁸

Volebný balík spolu s iniciatívami Komisie zameranými proti dezinformáciám (kódex postupov proti šíreniu dezinformácií⁹ a akčný plán proti dezinformáciám¹⁰ vrátane systému včasného varovania a analytických a informačných činností pracovných skupín StratCom Európskej služby pre vonkajšiu činnosť) prispeli k zabezpečeniu integrity volebného procesu a k nárastu dôvery voličov vo volebný proces.¹¹

V nadväznosti na zistenia uvedené v správe o voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2014,¹² získané poznatky z minulých volieb a na plnenie záväzkov uvedených v správe o občianstve EÚ za rok 2017 zameraných na podporu a posilnenie účasti občanov na demokratickom živote EÚ¹³ Komisia prijala viacero iniciatív na posilnenie európskeho

⁷ Prijatý 12. septembra 2018, Stav Únie 2018, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_18_5681.

⁸ https://ec.europa.eu/info/events/annual-colloquium-fundamental-rights/2018-annual-colloquium-fundamental-rights-2018-nov-26_en.

⁹ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=54454.

¹⁰ Spoločne vydaný Európskou komisiou a vysokým predstaviteľom Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku v roku 2018 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018JC0036&from=SK>.

¹¹ V období od septembra 2018 do júna 2019 vzrástla dôvera v slobodné a spravodlivé voľby v 21 členských štátoch. Najvyššie nárasty dôvery boli zaznamenané v Grécku (80 %, +18 percentuálnych bodov), Litve (78 %, +14 percentuálnych bodov), Rumunsku (65 %, +14 percentuálnych bodov) a v Španielsku (77 %, +12 percentuálnych bodov). Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 4 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

¹² https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:7fd8c772-f566-11e4-a3bf-01aa75ed71a1.0008.01/DOC_1&format=PDF.

¹³ http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=42022.

rozmeru volieb a na podporu širokej účasti všetkých občanov EÚ. Spolupracovala pritom s ďalšími inštitúciami EÚ, ako aj s politickými stranami, členskými štátmi a ďalšími subjektmi. Spolu s členskými štátmi sa usilovala o zaistenie toho, aby sa pri voľbách dodržiavali práva a právne predpisy EÚ, riešila obavy vyjadrované jednotlivými občanmi a zainteresovanými stranami. Komisia takisto v úzkej spolupráci s Európskym parlamentom vystupňovala svoje komunikačné aktivity zamerané na európskych občanov v so silným vnútroštátnym a miestnym rozmerom.

V tejto správe sa uvedené prvky¹⁴ skúmajú na základe:

- rozsiahlych odpovedí členských štátov, európskych a vnútroštátnych politických strán, vnútroštátnych orgánov pre ochranu osobných údajov a IT platforiem na dotazníky Komisie¹⁵,
- komunikácie s členskými štátmi v rámci novovytvorenej európskej siete spolupráce v oblasti volieb a v rámci príslušnej expertnej skupiny a
- prieskumov Eurobarometra a ďalších prieskumov vrátane povolebného prieskumu zverejneného Európskym parlamentom a relevantných štúdií.

2. Účasť vo voľbách

Volieb v roku 2019 sa zúčastnilo 50,66 %¹⁶ občanov EÚ oprávnených voliť. Je to najvyšší počet za 25 rokov, pričom účasť sa zvýšila po prvýkrát od roku 1979. Nárast od volieb v roku 2014 bol výrazný vo väčšine členských štátov, najmä v deviatich z nich.¹⁷ V ôsmich členských štátoch boli zaznamenané mierne poklesy.¹⁸ Pretrvávajú značné rozdiely v účasti medzi jednotlivými členskými štátmi¹⁹.

Volebnú účasť zvýšili európski mladí voliči a prvovoliči. Ich účasť značne vzrástla a prekonalala zvýšenie účasti v ostatných vekových skupinách.²⁰ V kategórii najmladších voličov²¹ 42 % osôb uviedlo, že sa zúčastnili na voľbách (v roku 2014 to bolo len 28 %); ide teda o značný nárast. Výrazný nárast bol zaznamenaný aj vo vekovej skupine 25 – 39 rokov (z 35 % v roku 2014 na 47 % v roku 2019). Účasť starších voličov je však naďalej vyššia ako

¹⁴ Prvé posúdenie vykonávania akčného plánu proti dezinformáciám bolo predložené v júni 2019. Pozri JOIN(2019) 12 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0012>.

¹⁵ Spolu na dotazník odpovedalo 26 členských štátov, 3 európske politické strany, 17 vnútroštátnych politických strán zo 7 členských štátov a 4 platformy IT. Pozri prílohu k pracovnému dokumentu útvarov Komisie pripojenému k tomuto oznámeniu.

¹⁶ Bez Spojeného kráľovstva sa hodnota tohto ukazovateľa zvyšuje na 52,4 %.

¹⁷ Poľsko, Rumunsko, Španielsko, Rakúsko, Maďarsko, Nemecko, Česko, Dánsko a Slovensko (v poradí od najväčšieho k najmenšiemu nárastu percentuálnych bodov).

¹⁸ Bulharsko, Portugalsko, Belgicko, Írsko, Taliansko, Luxembursko, Malta a Grécko (v poradí od najväčšieho k najmenšiemu poklesu percentuálnych bodov).

¹⁹ Od 88 % v Belgicku (kde je hlasovanie povinné) po 23 % na Slovensku.

²⁰ Účasť mladých ľudí vo veku do 25 rokov bola 42 % (+14 percentuálnych bodov). Účasť ľudí vo veku od 25 do 39 rokov bola 47 % (+12 percentuálnych bodov). Účasť týchto vekových skupín je naďalej nižšia ako účasť ľudí vo veku 55 a viac rokov (54 %, +3 percentuálne body).

²¹ Osoby vo veku 18 – 24 rokov vo všetkých členských štátoch okrem Grécka, kde vek oprávňujúci na účasť vo voľbách je 17 rokov, a Rakúska a Malty, kde je tento vek 16 rokov.

v prípade mladších voličov (52 % v prípade vekovej skupiny 40 – 54 rokov a 54 % v prípade vekovej skupiny 55 a viac rokov).²²

Rovnako dôležitá ako samotná účasť je motivácia, ktorá podnietila mladých voličov k tomu, aby išli voliť. Majú silný zmysel pre to, že účasť na voľbách je občianskou povinnosťou (viac ako 50 %)²³, a výrazne ich motivovali aj obavy o zmenu klímy (táto motivácia je spoločná vo všetkých vekových skupinách), túžba podporiť ľudské práva a demokratické hodnoty (tieto aspekty ich motivovali viac ako ostatné vekové skupiny), ako aj hospodárstvo.²⁴

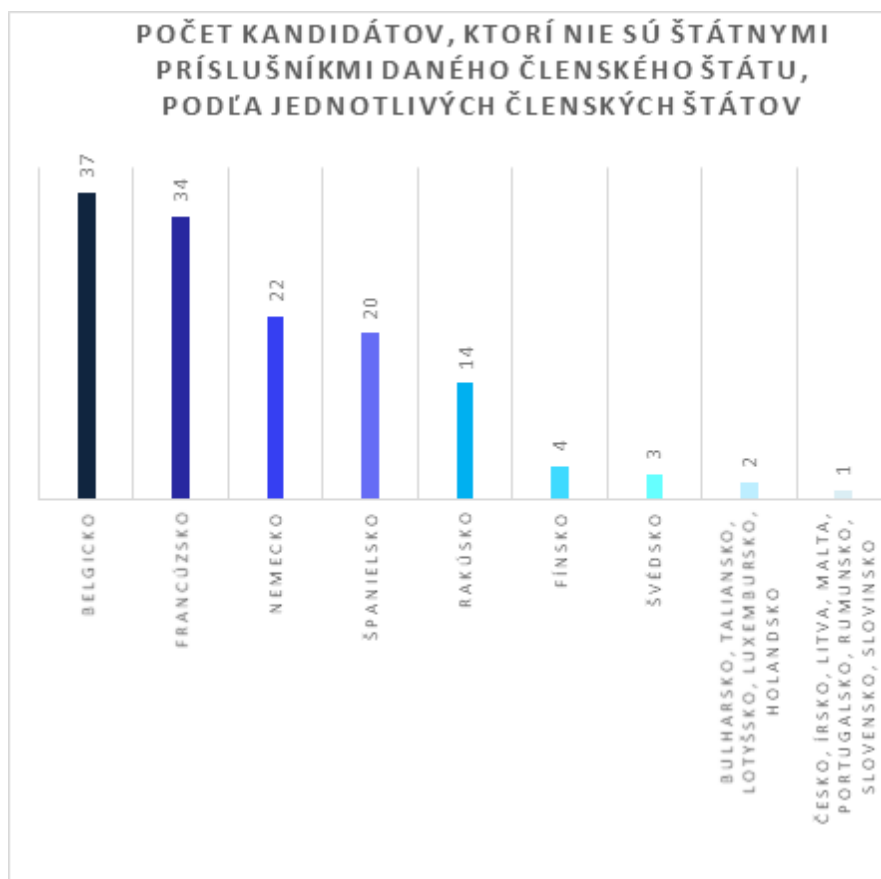
Rastúcou skupinou občanov oprávnených voliť a byť volení vo voľbách do Európskeho parlamentu sú „migrujúci občania EÚ“: občania, ktorí sa presťahovali, aby žili, pracovali alebo študovali v inom členskom štáte. Odhaduje sa, že z viac ako 17 miliónov migrujúcich občanov EÚ takmer 14 miliónov bolo oprávnených voliť (viac ako 3 % z celkového počtu oprávnených voličov EÚ) vo voľbách do Európskeho parlamentu organizovaných v inom členskom štáte.

Hoci v právnych predpisoch EÚ sa migrujúcim občanom EÚ udeľuje priame právo voliť a byť volení vo voľbách do Európskeho parlamentu v členskom štáte ich pobytu, v zmysle vnútroštátnych právnych predpisov sa im môže udeliť právo voliť a byť volení v členskom štáte ich štátnej príslušnosti (aj keď bývajú v zahraničí). V takom prípade, rovnako ako všetci ostatní občania, môžu voliť len raz, a preto si musia vybrať, či budú voliť v členskom štáte svojho pobytu alebo v členskom štáte svojej štátnej príslušnosti.

²² Európsky parlament, Povolebný prieskum za rok 2019, s. 22.

²³ Tamže, s. 49.

²⁴ Tamže, s. 57.

Právo voliť využilo pomerne málo migrujúcich občanov EÚ, pričom väčšinou ho využili vo svojich krajinách pôvodu. Pred voľbami občania uvádzali, že uprednostnia uplatnenie svojich práv EÚ a budú voliť zo zoznamov v krajine svojho pobytu. Štvornásobne viac²⁵ sa ich však zaregistrovalo na hlasovanie pre zoznamy v krajine svojej štátnej príslušnosti, ak bola táto možnosť k dispozícii²⁶. Z toho vyplýva, že možnosť výberu je dôležitá, aby sa zabezpečila vysoká účasť.

Počet kandidujúcich migrujúcich občanov EÚ sa znížil zo 170 kandidátov spomedzi migrujúcich občanov v roku 2014 na 168²⁷ v roku 2019 (v 18 členských štátoch). Piaty z nich boli zvolení, traja vo Francúzsku a dvaja v Spojenom kráľovstve.

Účasť migrujúcich občanov EÚ sa naďalej spája aj s problémami, napríklad pokiaľ ide o zápis do zoznamu voličov. Ťažkosti môžu

Postupy na podporu migrujúcich občanov EÚ

Pred voľbami Komisia vyzvala členské štáty, aby si vymieňali najlepšie postupy na zvýšenie volebnej účasti migrujúcich občanov EÚ a poskytla im podporu a informácie týkajúce sa toho, ako voliť a byť volení, napríklad:

Informácie a usmernenia týkajúce sa volebných formalít a lehôt prostredníctvom poradenského portálu Vaša Európa, volebných formalít a spôsobov hlasovania prostredníctvom webových stránok o európskych voľbách a prostredníctvom informačných prehľadov vypracovaných spolu s Európskym parlamentom a podpory volebnej účasti prostredníctvom cielej kampane v sociálnych médiách.

Možnosť výberu pre občanov. Členské štáty si pred voľbami vymenili svoje skúsenosti o spôsoboch hlasovania na podujatí na vysokej úrovni, ktoré bolo zamerané na účasť a demokratické záležitosti (apríl 2018).

Podpora projektov v rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo.

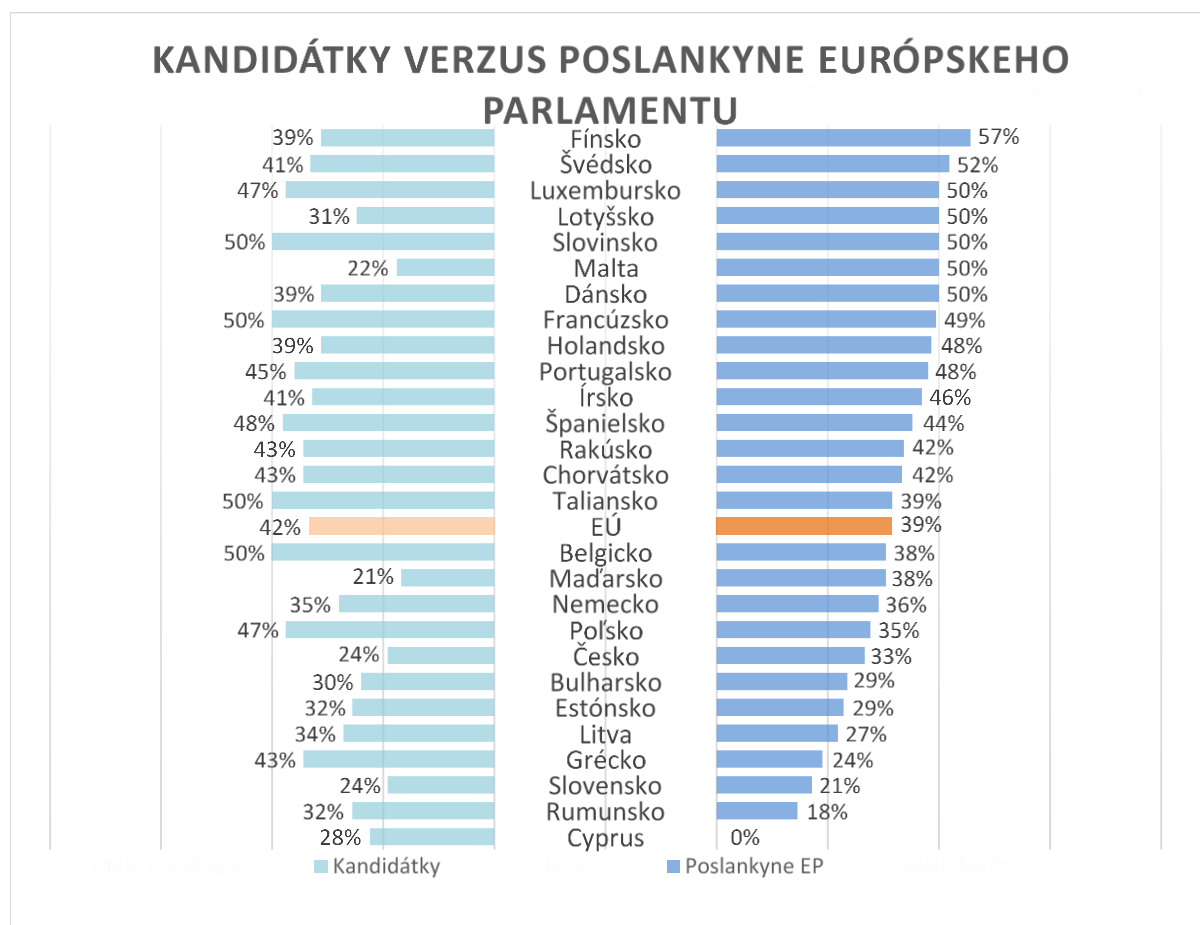
²⁵ Na základe získaných údajov to bolo približne 5,5 milióna oproti 1,3 milióna osôb. Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 2.2.1 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

²⁶ Niektoré členské štáty obmedzujú právo voliť občanom, ktorí majú pobyt mimo ich územia, aj keď tento pobyt majú v iných členských štátoch. Touto stratou práva voliť, ktorá v prípade volieb, na ktoré sa nevzťahujú práva EÚ, ako sú vnútroštátne parlamentné voľby, môže predstavovať obmedzenie hlasovacieho práva, sa bude Komisia ďalej zaoberať v správe o občianstve EÚ za rok 2020, ktorá by mala byť vydaná tohto roku.

²⁷ Na 152, ak sa nepočítajú kandidáti v Spojenom kráľovstve.

vzniknúť aj v súvislosti s nedostatočnými možnosťami hlasovania na diaľku a jeho správou²⁸; ide napríklad o neskoré odoslanie úradných listov, ťažkopádne postupy voľby poštou, nedostatočný počet hlasovacích kabín a zamestnancov na konzulárnych úradoch.

Účasť a zastúpenie žien sa vo voľbách v roku 2019 zvýšili v porovnaní s predchádzajúcimi voľbami. Rozdiel v účasti žien a mužov sa znížil zo 4 % v roku 2014 na 3 % v roku 2019.²⁹ Podobne aj počet poslankýň Európskeho parlamentu sa zvýšil z 37 % na 39,4 %. Medzi jednotlivými členskými štátmi však pretrvávajú veľké rozdiely a treba prekonať veľa prekážok na dosiahnutie rodovej parity. V nasledujúcom grafe sa porovnáva podiel žien (kandidátok) spomedzi všetkých kandidátov a podiel žien (poslankýň) spomedzi všetkých zvolených poslancov.

Mnohé členské štáty prijali opatrenia na zvýšenie účasti žien vo voľbách. Medzi tieto opatrenia patrilo prepojenie pridelenia verejných finančných prostriedkov politickým stranám s podporou politického zapojenia žien (napr. v Írsku), systémy kvót na kandidátskych listinách alebo zavedenie všeobecnej povinnosti, že politické strany musia mať rodovo vyvážené kandidátske listiny (napr. v Rumunsku).

²⁸ Pozri štúdiu o využívaní hlasovania na diaľku na podporu účasti mnohých skupín, 2017 – 2018 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

²⁹ V niektorých členských štátoch sa volebná účasť žien značne zvýšila, napríklad vo Fínsku z 38 % na 43,4 %.

Pre príslušníkov etnických menšín môže byť zaradenie na kandidátsku listinu, volebná registrácia alebo vykonávanie iných volebných postupov náročnejšie ako pre ostatné obyvateľstvo. Napríklad je pravdepodobnejšie, že voliči, ktorí patria k určitým komunitám, ako je rómska komunita, budú mať ťažkosti s prístupom k postupom registrácie voličov.

Čiastočne je to spôsobené tým, že táto skupina obyvateľov nemá doklady, nepozná o procesné požiadavky potrebné na to, aby mohli voliť (napríklad poskytnutie platného dokladu o adrese) a chýba podpora pri zvládaní celého administratívneho procesu. Etnické menšiny tvoria až 5 % poslancov Európskeho parlamentu a 10 % celkového obyvateľstva.³⁰

Podobným ťažkostiam pri účasti vo voľbách sú vystavení **občania EÚ so zdravotným postihnutím**³¹. Musia čeliť aj ďalším prekážkam, ktoré bránia výkonu ich práv, napríklad v súvislosti s nedostatočnou prístupnosťou. Všetky členské štáty EÚ (ako aj samotná EÚ) prijali Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD).³² Podľa nedávno zverejnenej správy Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru približne 800 000 občanov EÚ zo 16 členských štátov mohlo byť zbavených práva účasti vo voľbách, pretože v príslušných vnútroštátnych pravidlách a organizačných usmerneniach sa dostatočne nezohľadňujú ich osobitné potreby.³³ Zdá sa, že osoby so zdravotným postihnutím sú medzi zvolenými poslancami Európskeho parlamentu aj naďalej nedostatočne zastúpené.

Komisia na zasadnutiach s členskými štátmi zvyšuje povedomie o právach osôb so zdravotným postihnutím a o záväzkoch vyplývajúcich z dohovoru UNCPRD.³⁴ Komisia zorganizovala špecializované diskusie zamerané na túto otázku, predviedla prístupné hlasovacie zariadenia a všeobecnejšie podporovala výmenu osvedčených postupov. EÚ takisto financuje organizácie osôb so zdravotným postihnutím na úrovni EÚ s cieľom zvýšiť informovanosť, hájiť ich práva a zlepšiť kapacitu členských organizácií.

Medzi postupy na podporu občanov so zdravotným postihnutím patrili:

mobilné volebné urny pre osoby so zdravotným postihnutím (v Bulharsku),

cieľové informačné materiály napísané zrozumiteľným štýlom a Braillovým písmom (brožúry, videá) na podporu špecifických skupín v rôznych jazykoch (v Belgicku a Litve),

autonómne elektronické hlasovanie pre osoby so zrakovým postihnutím (v Belgicku),

prístupné volebné miestnosti a volebné urny v zariadeniach opatrovateľskej starostlivosti a v podobných zariadeniach (v Írsku),

nižšia hranica na založenie politických strán (v Rumunsku),

hlasovacie lístky v Braillovom písme (na Slovensku),

osobitná podpora kandidátov so zdravotným postihnutím vrátane financovaných odborných stáží v politických stranách (v Spojenom kráľovstve, projekt škótskej vlády).

³⁰ Volebná analýza ENAR – *Ethnic minorities in the new European Parliament 2019 – 2025* (Etnické menšiny v novom Európskom parlamente), <https://www.enar-eu.org/ENAR-s-Election-Analysis-Ethnic-minorities-in-the-new-European-Parliament-2019>.

³¹ 15,1 % žien a 12,9 % mužov vo veku 15 – 64 rokov uvádza, že majú ťažkosti s vykonávaním základných činností. Pozri Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/8c/Infographic_Disability_statistics_final.png.

³² V dohovore UNCPRD sa osobám so zdravotným postihnutím zaručujú politické práva a príležitosť využívať ich rovnako ako ostatní <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-29-participation-in-political-and-public-life.html>.

³³ Právo osôb so zdravotným postihnutím voliť vo voľbách do Európskeho parlamentu v praxi, marec 2019, (<https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-02-19-153-sk-n.pdf>).

³⁴ V rámci skupiny na vysokej úrovni pre otázky zdravotného postihnutia to zahŕňalo pracovné fórum o vykonávaní dohovoru UNCPRD a výročnú európsku konferenciu počas Európskeho dňa osôb so zdravotným postihnutím.

Členské štáty zavádzajú rozličné postupy, aby pomohli zabezpečiť účasť rôznych skupín občanov.³⁵ Komisia uľahčuje výmenu týchto postupov od volieb v roku 2014 vrátane podujatia na vysokej úrovni zameraného na volebné otázky, ktoré sa konalo v apríli 2018. Kolokvium Komisie o základných právach zamerané na demokraciu v Európe v roku 2018 zahŕňalo rozsiahle výmeny informácií o postupoch na podporu širokej účasti a zastúpenia ako podmienky inkluzívnych demokratických spoločností.³⁶

Údaje o volebnej účasti ďalších nedostatočne zastúpených skupín sú obmedzené a zbiera ich len málo členských štátov.

Komisia v rámci **programu Práva, rovnosť a občianstvo** podporila účasť nedostatočne zastúpených občanov EÚ. V rokoch 2014 až 2020 sa v rámci programu poskytlo 20 miliónov EUR na financovanie iniciatív s cieľom podpory a posilnenia výkonu práv vyplývajúcich z občianstva Únie. V rámci toho boli poskytnuté aj granty na akciu vo výške 8,5 milióna EUR, prostredníctvom ktorých zatiaľ získalo financovanie 20 projektov.³⁷ Projekty zahŕňali:

- nástroje na zvýšenie informovanosti občanov EÚ o ich politických právach a o postupoch, prostredníctvom ktorých sa možno zúčastniť na voľbách do Európskeho parlamentu,³⁸
- usmernenia pre orgány členských štátov s osvedčenými postupmi na podporu občanov EÚ pri výkone ich hlasovacích práv,³⁹
- viacjazyčné nástroje poskytujúce informácie o politických programoch, ktoré presadzujú politické strany počas volebnej kampane⁴⁰ a
- ciele iniciatívy na podporu účasti nedostatočne zastúpených skupín.⁴¹

V rámci programu Európa pre občanov boli podporené činnosti vzťahujúce sa na aktívne občianstvo v najširšom zmysle. Twinningové projekty miest a projekty v oblasti občianskej spoločnosti sa zameriavali na otázku ako osloviť voličov vrátane prvovoličov a voličov žijúcich v odľahlých oblastiach.

S cieľom podporiť volebnú účasť pred voľbami a pomôcť občanom prijímať informované rozhodnutia Komisia realizovala informačné a komunikačné kampane v úzkej spolupráci s Európskym parlamentom⁴², pričom sa zamerala aj na to, čo robí EÚ, ako voliť a ako sa

³⁵ Niektoré príklady sú uvedené v bočných stĺpcoch. Podrobnejšie informácie o odporúčaných postupoch sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tomuto oznámeniu.

³⁶ https://ec.europa.eu/info/files/conclusions-colloquium-2018_en.

³⁷ Odkazy na príklady financovaných projektov sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tomuto oznámeniu.

³⁸ Pozri napríklad <http://www.spaceu2019.eu/>.

³⁹ Pozri napríklad <https://smp.eelga.gov.uk/migrant-workers/act-project/>

⁴⁰ Pozri napríklad <https://euandi2019.eui.eu/> a <https://yourvotematters.eu/sk/>.

⁴¹ Pozri napríklad http://www.diversitygroup.lt/fwp_portfolio/migrant-political-participation/ a <https://www.lawcentres.org.uk/lcn-s-work/living-rights-project>.

⁴² Pozri napr. https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/european-elections/index_sk.htm; [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA\(2018\)623556_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA(2018)623556_EN.pdf)

zapojiť.⁴³ Tieto kampane boli proaktívne, viacjazyčné a mali silný miestny rozmer.

Od novembra 2014 do termínu konania volieb sa eurokomisári a vysokí úradníci Komisie zúčastnili na viac ako 1 730 dialógoch s občanmi v celej Európe, ktoré mali formu diskusií s občanmi. Tieto dialógy pomohli občanom pochopiť, ako využiť európske politiky vo svoj prospech v úsilí zintenzívniť priamu angažovanosť s vysokými riadiacimi pracovníkmi Komisie, ako aj všeobecnejšie v rámci európskej demokracie.

Pred voľbami sa do mnohých činností zameraných na zvyšovanie informovanosti zapojili orgány členských štátov, organizácie občianskej spoločnosti, overovatelia faktov, súkromné subjekty vrátane platforiem a ďalšie zainteresované strany. Zastúpenia Komisie často pomáhali tieto činnosti koordinovať, pričom prepájali miestnu a európsku úroveň.

Analýza a nadväzujúce opatrenia

Rekordná účasť je potvrdením obnoveného záujmu o demokraciu v EÚ. Celkovo sa účasť značne zvýšila, ale nárast nebol rovnomerný vo všetkých členských štátoch ani v jednotlivých skupinách občanov EÚ. Komunikačné činnosti prispeli k vytvoreniu vhodných podmienok na zabezpečenie demokratickej účasti.

Uplatnenie určitých jednoduchých postupov môže priniesť veľké zmeny v jednotlivých skupinách, ako sú úpravy pre voličov so zdravotným postihnutím, podpora presadzovania v komunitách na miestnej úrovni, širšia škála spôsobov hlasovania a práca s politickými stranami s cieľom podporiť príležitosti pre nedostatočne zastúpených občanov, aby mohli kandidovať. Tieto postupy sa však neuplatňujú v širokom meradle.

Kvalita ukazovateľov a získaných údajov o účasti osobitných skupín je obmedzená.

Občania vrátane mladých ľudí nemajú vždy k dispozícii **dostatočné nástroje na aktívnu účasť**. Tento proces sa začína pred dosiahnutím veku oprávňujúceho na účasť vo voľbách.⁴⁴ Mnohí občania, ktorí budú po prvýkrát voliť vo voľbách v roku 2024, v súčasnosti študujú.⁴⁵ Preto je potrebné vyvinúť inovačné techniky vhodné pre rôzne vekové skupiny a zohľadňujúce rôzne potreby s cieľom podporiť demokratickú účasť.

So zreteľom na voľby v roku 2024 je naďalej potrebné usilovať sa o **zapojenie všetkých občanov do európskeho demokratického procesu a podporovať dlhodobú vysokú volebnú účasť**. Na nikoho by sa nemalo zabudnúť a účasť na voľbách do Európskeho parlamentu a ich výsledky by mali zohľadňovať obyvateľstvo a rozmanitosť Únie.

⁴³ Keďže platí mnoho rozličných vnútroštátnych registračných lehôt a spôsobov hlasovania pre občanov, bolo nevyhnutné informovať migrujúcich občanov EÚ o ich volebných právach.

⁴⁴ Komisia v tejto súvislosti zorganizovala iniciatívu „Späť do školy“, v rámci ktorej niektorí predstavitelia EÚ navštívili školy vo viacerých členských štátoch, aby diskutovali o svojej práci a skúsenostiach v EÚ a aby si vypočuli názory žiakov. Teraz ju doplnila podobná iniciatíva „Späť na univerzitu“.

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_375_en.pdf.

Politiky na zvýšenie informovanosti a zapojenia verejnosti do európskeho rozhodovacieho procesu sú dôležité na zabezpečenie dôvery občanov EÚ, že ich hlas bude vypočutý a že účasť na voľbách má zmysel.

Tieto dôležité aspekty prispievajú k úvahám o budúcnosti Európy, pričom sa v súvislosti s nimi prijímajú nadväzujúce opatrenia v rámci plánovaného **európskeho akčného plánu pre demokraciu** a ďalších iniciatív.

Komisia v tomto zmysle:

- vytrvá v úsilí zabezpečiť **prístup** k presným **informáciám** o Európskej únii s cieľom podporiť aktívne zapojenie občanov do európskeho politického života a výkon ich volebných práv. Použijú sa inovačné prístupy, viacjazyčná komunikácia a nové informačné kanály, aby sa oslovili všetky skupiny, a zapoja sa aj miestni aktéri. Naďalej bude pokračovať spolupráca s Parlamentom a preskúmajú sa možnosti posilnenej spolupráce s ďalšími inštitúciami EÚ a príslušnými orgánmi. Budú sa organizovať dialógy s občanmi prispôsobené miestnemu jazykovému a kultúrnemu kontextu s cieľom viac prepojiť názory občanov s tvorbou politiky EÚ, ktorá sa vzťahuje na otázky ovplyvňujúce každodenný život občanov,
- podporí najlepšie postupy a výmenu vedomostí medzi členskými štátmi a ďalšími dotknutými orgánmi s cieľom podporiť **vysokú volebnú účasť**, a to aj prostredníctvom jednoduchých a prístupných hlasovacích postupov. V roku 2021 bude v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb usporiadaný osobitný seminár o **hlasovacích postupoch**,
- podporí **inkluzívnu** a **rovnocennú účasť** v spolupráci s členskými štátmi, národnými parlamentmi, občianskou spoločnosťou a ďalšími zainteresovanými stranami, a to aj prostredníctvom podpory najlepších postupov, zvyšovania informovanosti a využívania financovania⁴⁶. Pred voľbami v roku 2024 sa bude klásť osobitný dôraz na mladých a starších ľudí, ženy, migrujúcich občanov EÚ a osoby so zdravotným postihnutím.⁴⁷ V súlade so stratégiou v oblasti rodovej rovnosti, ktorá bola predstavená 5. marca 2020⁴⁸, Komisia podporí osobitné opatrenia, aby sa dosiahla rodová rovnováha pri prijímaní rozhodnutí a v politike. V roku 2020 Komisia zorganizuje spoločné zasadnutie európskej siete spolupráce v oblasti volieb a expertnej skupiny pre volebné záležitosti, ktoré bude zamerané na inkluzívnosť a rovnosť v demokratickej účasti,
- bude spolupracovať s orgánmi členských štátov s podporou ich akademických sietí v oblasti občianskych práv a po porade s organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom zlepšiť **ukazovatele a zber údajov** v úplnom súlade so základnými právami a požiadavkami na ochranu osobných údajov,

⁴⁶ Zahŕňa to aj plánované financovanie v rámci programu Občianstvo, rovnosť, práva a hodnoty.

⁴⁷ Európsky pilier sociálnych práv, prvá zásada: „Každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie, aby si udržal a získal zručnosti, ktoré mu umožnia plne sa zapojiť do života spoločnosti...“.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_sk

- posúdi praktické opatrenia na čo **najlepšie využitie digitálnych technológií s cieľom uľahčiť inkluzívny výkon volebných práv**, pričom sa zároveň zaručí sloboda a dôvernosť hlasovania, ako aj ochrana osobných údajov v nadväznosti okrem iného aj na výsledky štúdie o možnostiach diaľkového hlasovania⁴⁹ a na projekty financované v rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo,
- preskúma spôsoby podpory zapojenia **detí** do európskeho demokratického života so zreteľom na ich aktívnu demokratickú účasť ako občanov EÚ, keď sa stanú dospelými. Táto oblasť môže zahŕňať podporu mechanizmov na zapojenie dieťaťa na miestnej úrovni a na úrovni EÚ (napríklad detské mestské zastupiteľstvá a detské národné parlamenty),
- zintenzívni **komunikáciu s deťmi a mladými ľuďmi** a to aj v súvislosti s ich školskými životmi,⁵⁰
- posúdi **ďalšie opatrenia** na podporu a posilnenie účasti občanov na demokratickom živote Únie vo svojej správe o občianstve EÚ za rok 2020.

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

- pripravili **správy o priebehu volieb do Európskeho parlamentu** v príslušnej krajine a aby v týchto správach uviedli štatistiky o účasti na voľbách vrátane údajov o nedostatočne zastúpených skupinách s cieľom poskytnúť informácie na tvorbu politiky na všetkých úrovniach,
- preskúmali **možnosti ponúkajúce väčší výber pokiaľ ide o to, ako a kedy môžu občania voliť** (diaľkové hlasovanie a hlasovanie vopred, ako aj ďalšie uľahčenia s cieľom uspokojiť špecifické potreby),
- pokračovali vo **výmene postupov** a aby prijímali opatrenia na **podporu informovanosti o volebných právach**, ako aj na podporu širšej, **inkluzívnejšej účasti** vo voľbách do Európskeho parlamentu a **zastúpenia** vo zvolených orgánoch a
- **posúdili možnosť združovania zdrojov** a ďalšie možnosti vzájomnej podpory medzi členskými štátmi pri riadení európskych volieb (napríklad prostredníctvom dočasného využívania spoločných priestorov na umiestnenie hlasovacích kabín a na administratívne úkony týkajúce sa voličov na miestach, kde býva veľký počet migrujúcich občanov EÚ, pričom treba zohľadniť rozdiely vo vnútroštátnych pravidlách, napr. administratívne lehoty na registráciu voličov, ako aj prostredníctvom výmeny najlepších postupov o primeraných vstupoch na podporu vzdelávania v oblasti občianstva).

Európske politické strany v spolupráci s vnútroštátnymi volebnými obvodmi by takisto mohli vystupňovať úsilie na podporu **inkluzívnej účasti** vo voľbách a šírenia presných

⁴⁹ Pozri štúdiu Komisie o využívaní hlasovania na diaľku na podporu volebnej účasti, 2017 – 2018 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

⁵⁰ V tejto súvislosti sú relevantné iniciatívy podporované Komisiou, napríklad „Späť do školy“ alebo „Späť na univerzitu“.

informácií o Európskej únii.

3. Európsky rozmer a výkon volebných práv EÚ

3.1. Volebné práva EÚ a európsky rozmer volieb

Voľby do Európskeho parlamentu sú jedinečné. Členské štáty, pričom každý z nich má vlastnú vnútroštátnu kampaň, vnútroštátny zoznam kandidátov a osobitné pravidlá a tradície, prispievajú ku kolektívnemu výsledku, pričom zvolení poslanci Parlamentu zastupujú všetkých občanov EÚ. Určité spoločné zásady a postupy sú stanovené v právnych predpisoch EÚ vrátane pravidiel umožňujúcich migrujúcim občanom EÚ vykonávať právo voliť a byť volenými kandidátmi vo voľbách do Európskeho parlamentu v krajine pobytu, pravidiel upravujúcich európske politické strany a nadácie, ako aj vrátane aktu o voľbách v EÚ z roku 1976.⁵¹ Zostávajúce náležitosti pramenia z rozmanitých, bohatých vnútroštátnych politických tradícií jednotlivých členských štátov. Napríklad v jednotlivých členských štátoch sa hlasovanie vo voľbách do Európskeho parlamentu koná v ten deň v týždni, v ktorom sa zvyčajne konajú aj vnútroštátne voľby. To znamená, že voľby prebiehajú štyri dni. V práve EÚ sa však zakazuje zverejniť oficiálne výsledky, až kým sa neuzatvorí posledná volebná miestnosť.⁵²

Výsledok volieb do Európskeho parlamentu priamo ovplyvňuje občanov. Občania by mali vedieť, o čom sa rozhoduje na európskej úrovni, aby mohli prijímať informované politické rozhodnutia. Politickú diskusiu a kampaň však často zatienia vnútroštátne a miestne témy. Prostredníctvom ďalšej podpory európskeho rozmeru vo voľbách sa posilňuje prepojenie medzi občanmi a európskymi inštitúciami, a teda aj demokratická legitimita európskeho rozhodovacieho procesu. Ide aj o politickú zodpovednosť. Aby občania mohli brať politikov na zodpovednosť, musia vnímať jasné prepojenie medzi vnútroštátnymi kampaňami a programami kandidátov a európskymi politikami a politickými stranami, ku ktorým títo kandidáti patria.

V roku 2015 Parlament využil svoje právo iniciatívy a predložil návrh⁵³ reformy aktu o voľbách z roku 1976.⁵⁴ V Rade sa podarilo dohodnúť na obmedzenom počte ustanovení

⁵¹ Vráťane pravidiel umožňujúcich migrujúcim občanom EÚ vykonávať právo voliť a byť volenými kandidátmi vo voľbách do Európskeho parlamentu v krajine pobytu, pravidiel upravujúcich európske politické strany a nadácie, ako aj aktu o voľbách v EÚ z roku 1976. Prehľad príslušných právnych predpisov a ďalších nástrojov EÚ je k dispozícii na tomto odkaze: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_sk#europeanparliamentalelections.

⁵² Článok 10 ods. 2 aktu o voľbách z roku 1976.

⁵³ Uznesenie Európskeho parlamentu z 11. novembra 2015 o reforme volebného zákona Európskej únie [2015/2035(INL)], Ú. v. EÚ C 366, 27.10.2017, s. 7 – 18.

⁵⁴ Oznámeným cieľom bolo zamerať sa na „zvýšenie demokratického a nadnárodného rozmeru európskych volieb a demokratickej legitimitnosti rozhodovacieho procesu Únie, posilnenie koncepcie občianstva Únie, zlepšenie fungovania Európskeho parlamentu a riadenia Európskej únie, aby práca Európskeho parlamentu bola legitímnejšia, na posilnenie zásad volebnej rovnosti a rovnosti príležitostí, zvýšenie účinnosti systému uskutočňovania volieb do Európskeho parlamentu a priblíženie poslancov Európskeho parlamentu bližšie k voličom, najmä pokiaľ ide o tých najmladších“.

vrátane povinnej minimálnej hranice, ktorú musia dosiahnuť politické strany, a kriminalizácie viacnásobného hlasovania. Proces vnútroštátneho schvaľovania, ktorý sa výnimočne vyžadoval na to, aby tento akt nadobudol účinnosť, nebol do volieb dokončený: zmeny teda nenadobudli účinnosť do volieb v roku 2019 a tento proces ešte stále nie je dokončený.

Pred voľbami Komisia podnikla osobitné kroky na posilnenie európskeho rozmeru volieb. V roku 2017 boli na návrh Komisie zmenené pravidlá financovania európskych politických strán a nadácií.⁵⁵ Cieľom reformy bolo posilnenie demokratickej legitimacy a zlepšenie presadzovania, a to aj so zreteľom na dodržiavanie európskych hodnôt. Ďalším cieľom bolo zvýšenie transparentnosti prepojení medzi európskymi a vnútroštátnymi stranami. Od európskych strán sa v súčasnosti požaduje, aby ich logo a program boli zverejnené na webových sídlach všetkých vnútroštátnych strán, ktoré sú k nim pridružené.⁵⁶ V čase prípravy tohto dokumentu neboli zverejnené informácie o tom, či európske politické strany, ktoré požiadali o financovanie, tieto požiadavky splnili.⁵⁷ Po konzultácii s úradom by Európsky parlament mal zverejniť správu o nariadení do 31. decembra 2021. Komisia by mala predložiť vlastnú správu do šiestich mesiacov od tohto zverejnenia.

Komisia v roku 2018 vydala odporúčanie⁵⁸ o posilnení európskeho charakteru a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019, ktoré bolo určené členskými štátom a politickým stranám. Komisia ich vyzvala, aby nadviazali na systém navrhovania hlavných kandidátov a aby prijali opatrenia na zvýšenie transparentnosti prostredníctvom účinnejšieho zviditeľnenia prepojenia vnútroštátnych strán a európskych politických strán, ku ktorým sú vnútroštátne strany pridružené, vo všetkých príslušných oznámeniach vrátane predvolebných materiálov a hlasovacích lístkov.

Na základe informácií poskytnutých členskými štátmi a európskymi a vnútroštátnymi politickými stranami možno konštatovať, že pretrvávajú príležitosti na zlepšenie tejto transparentnosti. Napríklad viaceré členské štáty⁵⁹ uviedli, že v zmysle ich vnútroštátnych pravidiel nie je povolené zobrazovať logá európskych strán na hlasovacích lístkoch vnútroštátnych strán. Málo politických strán uviedlo, že poznajú túto možnosť, alebo že ju plánujú využiť, dokonca aj v členských štátoch, v ktorých to je možné.⁶⁰

Napriek tomu sa podarilo dosiahnuť určitý pokrok. Niektoré politické strany vrátane strán

⁵⁵ Európska komisia, návrh nariadenia, ktorým sa mení nariadenie (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií, COM(2017) 481.

⁵⁶ Návrh Komisie obsahoval aj uverejnenie informácií o rodovom zastúpení kandidátov v posledných voľbách do Európskeho parlamentu na webových sídlach členských strán.

⁵⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií (Ú. v. EÚ L 317, 4.11.2014, s. 1 – 27).

⁵⁸ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2018/234 zo 14. februára 2018 o posilnení európskeho charakteru a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019, Ú. v. EÚ L 45, 17.2.2018, s. 40 – 43.

⁵⁹ Bulharsko, Česko, Dánsko, Nemecko, Estónsko, Španielsko, Chorvátsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Fínsko a Švédsko.

⁶⁰ Podrobnejšie informácie o tejto otázke sú uvedené v oddiele 3 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

z Francúzska, Luxemburska, Holandska, Grécka a Írska poskytli voličom informácie o pridružení k európskym stranám a niektoré stany prijali kroky na podnietenie európskeho rozmeru volieb prostredníctvom predvolebných materiálov a webových sídel. Dve politické strany⁶¹ kandidovali vo viacerých členských štátoch a v rámci kampane predstavili celoeurópsky program. Za takúto stranu bol zvolený jeden poslanec EP z nemeckého zoznamu kandidátov.⁶²

V príslušných materiáloch boli počas kampane najzreteľnejšie prítomné témy ako Európa a európske otázky vrátane „hodnôt“, „hospodárstva“, „sociálnych tém“ a „životného prostredia“, a to poukazuje na vznikajúcu osobitnú európsku politickú diskusiu v súvislosti s voľbami.⁶³

3.2. Monitorovanie a presadzovanie volebných práv

Úplné uplatňovanie volebných práv EÚ má zásadný význam na to, aby bolo možné využívať štatút občana EÚ. Členské štáty zodpovedajú za zabezpečenie správneho vykonávania spoločných pravidiel a zásad uplatniteľných na voľby do Európskeho parlamentu v zmysle práva EÚ. Komisia ako strážkyňa zmlúv monitoruje a v prípade potreby prijíma opatrenia.

Komisia pred voľbami prijala rôzne opatrenia na zabezpečenie vykonávania práva EÚ a na odstránenie možných prekážok uplatňovania volebných práv občanov EÚ. Komisia rokovala s troma členskými štátmi o práve migrujúcich občanov EÚ vstúpiť do politickej strany a s jedným členským štátom o práve založiť stranu. Prebehli aj rokovania s niekoľkými členskými štátmi, aby sa zabezpečila výmena informácií v priebehu plánovaných piatich dní, aby kandidáti, ktorí nie sú spôsobilí kandidovať vo svojom členskom štáte, nemohli byť zvolení v inom členskom štáte.⁶⁴ Na základe týchto rokovaní viaceré členské štáty zmenili svoje právne predpisy.

V rámci rokovania s jedným členským štátom sa podarilo úspešne vyriešiť otázku ochrany tajnosti hlasovania a v rámci diskusií s ďalším členským štátom sa vyriešila otázka umožnenia uplatnenia volebných práv osobám bez trvalého miesta pobytu.

Pred voľbami a bezprostredne po nich sa mnohí občania EÚ obrátili na Komisiu, aby vyjadrili svoje obavy v súvislosti s voľbami. Problémy sa najčastejšie týkali občanov, ktorí:

- nemohli voliť na diaľku (poštou, na základe splnomocnenia alebo online) alebo osobne mimo svojej krajiny pôvodu (na konzulátoch, veľvyslanectvách alebo v osobitne

⁶¹ Volt a DiEM25.

⁶² Za stranu Volt Deutschland. Strana DiEM25 vo voľbách do Európskeho parlamentu neuspela, ale jej kandidáti sa zúčastnili aj na vnútroštátnych voľbách v Dánsku, Nemecku, Grécku, Španielsku, Francúzsku, Rakúsku, Poľsku a Portugalsku. a boli zvolení za poslancov národných parlamentov v Dánsku, Grécku, Poľsku a Portugalsku.

⁶³ O týchto témach sa hovorilo aj na viac ako 1 700 dialógoch s občanmi, ktoré sa konali v celej Únii od posledných volieb. Pozri publikáciu Johansson, Bengt and Novelli, Edoardo, 2019 *European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States* (Kampaň pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019 – Obrázky, témy, médiá v 28 členských štátoch), 9. júl 2019, <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-sk>.

⁶⁴ V zmysle smernice Rady 93/109/ES, ktorou sa stanovujú podrobnosti uplatňovania volebného práva a práva byť volený do Európskeho parlamentu pre občanov Únie s bydliskom v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi.

- zriadených volebných miestnostiach), prípadne ak mali takúto možnosť, stretli sa s administratívnymi ťažkosťami, oneskoreniami alebo inými problémami,
- stretli sa s oneskoreniami alebo ťažkosťami v rámci vnútroštátnych registračných postupov.⁶⁵

Komisia rokovala o týchto otázkach s dotknutými krajinami.

3.3. Predchádzanie viacnásobnému hlasovaniu

Komisia podporovala členské štáty pri vykonávaní osobitných ustanovení práva EÚ súvisiacich s volebnými právami migrujúcich občanov EÚ v rámci expertnej skupiny pre volebné záležitosti.⁶⁶ Výmeny informácií sa týkali uplatniteľných formalít vrátane príslušných lehôt uplatniteľných pri registrácii a postupov na podporu účasti.

Výmeny informácií sa takisto týkali opatrení na predchádzanie viacnásobnému hlasovaniu migrujúcich občanov EÚ. V zmysle príslušných pravidiel EÚ si členské štáty vymenili informácie o voličoch, ktorí sú migrujúcimi občanmi a ktorí sa zaregistrovali a oznámili svoj zámer hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu v krajine svojho pobytu, takže môžu byť odstránení zo zoznamov voličov na voľby v krajinách ich pôvodu. Aby Komisia podporila úsilie členských štátov, poskytla nástroj na podporu bezpečnej výmeny týchto informácií v súlade so zásadami ochrany osobných údajov a uľahčila výmenu relevantných informácií medzi členskými štátmi vrátane volebných lehôt. V období od februára do mája 2019 si členské štáty vymenili údaje o viac ako 1,2 milióna voličoch a o 114 kandidátoch na poslancov EP. Prostredníctvom úzkej spolupráce medzi členskými štátmi bolo identifikovaných približne 214 000 viacnásobných registrácií občanov.⁶⁷ Komisia nebola informovaná o prípadoch viacnásobného hlasovania vo voľbách.

Tento proces bol v porovnaní s predchádzajúcimi voľbami účinnejší a bezpečnejší. Členské štáty však zdôraznili, že rozdiely v uplatniteľných vnútroštátnych postupoch spôsobovali ťažkosti, a to aj pokiaľ ide o kvalitu vymieňaných údajov.⁶⁸ Ťažkosti súviseli aj s rozdielnymi uplatniteľnými lehotami na registráciu a zrušenie registrácie a s vplyvom registrácie a zrušenia registrácie na možnosť občana hlasovať v ďalších vnútroštátnych voľbách.

3.4. Ďalšie opatrenia

Samotní občania sú vo všeobecnosti presvedčení, že ich krajiny robili všetko potrebné na zabezpečenie slobodných a spravodlivých volieb.⁶⁹ Pozorovanie volieb je dôležité, aby sa zabezpečilo dodržiavanie volebných práv, aby sa posilnilo postavenie občanov a zvýšilo ich

⁶⁵ Týkalo sa to občanov Európskej únie, ktorí sa pokúšali splniť formality stanovené krajinou ich štátnej príslušnosti vrátane prípadov, keď volili mimo územia tejto krajiny, a občanov, ktorí sa pokúšali splniť formality stanovené krajinou ich pobytu.

⁶⁶ <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=617&Lang=SK>.

⁶⁷ Pozri oddiel 3.2 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

⁶⁸ Voličov, ktorí sú migrujúcimi občanmi EÚ, možno cezhranične identifikovať len v prípade, ak sú identifikačné údaje kompatibilné medzi vnútroštátnymi správami. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0638>

⁶⁹ Vráťane zabránenia nezákonným a podvodným aktivitám počas volieb. Pozri osobitný prieskum Eurobarometra 477 Demokracia a voľby, s. 14.

zapojenie a vo všeobecnejšej rovine aby sa posilnila dôvera verejnosti vo volebné procesy. Členské štáty majú k tejto otázke rôzne prístupy. Pred voľbami a po nich sa uskutočnila diskusia a výmena najlepších postupov, a to aj s monitorovacími organizáciami, prostredníctvom európskej siete spolupráce v oblasti volieb.⁷⁰

Analýza a nadväzujúce opatrenia

Treba vyvinúť väčšie úsilie zamerané na posilnenie významu európskeho rozmeru volieb do Európskeho parlamentu. Hoci sa podarilo dosiahnuť určitý pokrok a európsky politický rozmer sa postupne vyvíja v rámci rastúceho európskeho demokratického priestoru, treba prijať opatrenia na jeho udržanie a posilnenie. Členské štáty a vnútroštátne politické strany zohrávajú v tomto procese ústrednú úlohu. **Transparentnosť vzťahov medzi európskou a vnútroštátnou politickou úrovňou** treba ďalej podporovať a podnecovať, a to aj prostredníctvom vnútroštátnych pravidiel. Politické strany nesú osobitnú zodpovednosť, pokiaľ ide o viditeľnosť prepojení medzi vnútroštátnymi európskymi politickými stranami a významom, ktorý sa prisudzuje európskym otázkam.

Pred voľbami Komisia úzko spolupracovala s členskými štátmi, aby zabezpečila vykonávanie uplatniteľného práva EÚ vo voľbách, ktoré sa konali v máji 2019. Tento prístup bol účinný a bude sa v ňom pokračovať aj pri voľbách v roku 2024. Zistilo sa, v ktorých oblastiach možno zjednodušiť pravidlá EÚ a kde by bola prínosná ďalšia konvergencia medzi vnútroštátnymi systémami s cieľom uľahčiť účinný priebeh volieb, koordináciu medzi orgánmi členských štátov a vedenie kampane na európskej úrovni. Napríklad možno lepšie zosúladiť vnútroštátne stanovené lehoty týkajúce sa kampane a volieb.

Jedna zo šiestich hlavných ambícií Komisie predsedníčky von der Leyenovej je **nový impulz pre európsku demokraciu**. To znamená podporu európskeho rozmeru volieb a posilnenie prepojenia medzi občanmi a európskym rozhodovacím procesom, pričom sa v najväčšej možnej miere využijú primerané jazykové a kultúrne nástroje. Občania EÚ budú mať silnejšiu úlohu v rozhodovacom procese, väčší vplyv na stanovovanie európskych priorít a úrovne ambícií, pričom budú zohrávať vedúcu a aktívnu úlohu.

Jedna línia Konferencie o budúcnosti Európy sa zameria na riešenie tém, ktoré sa týkajú demokratických procesov a inštitucionálnych otázok, najmä systému navrhovania hlavných kandidátov na voľbu predsedu Európskej komisie či nadnárodných kandidátnych listín pre voľby do Európskeho parlamentu. V rámci konferencie by mali byť predložené legislatívne alebo iné návrhy na túto tému. Komisia sa bude týmito návrhmi zaoberať, ak bude mať právomoc konať a je pripravená plniť úlohu nestranného sprostredkovateľa medzi Európskym parlamentom a Radou. Komisia môže napríklad poskytnúť právne a inštitucionálne odborné znalosti, výskum o volebných procesoch a náhľad do

⁷⁰ Zahŕňalo to intervencie Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva a organizácie Election-Watch.EU, ktorá predložila iniciatívnu správu o voľbách, pozri <https://www.wahlbeobachtung.org/en/european-parliament-elections-2019-election-watch-eu-eam-final-report-with-16-recommendations>.

medziinštitucionálnych vzťahov.⁷¹

V dostatočnom časovom predstihu pred voľbami v roku 2024 Komisia takisto predstaví návrhy na **posilnenie pravidiel uplatniteľných na európske politické strany a nadácie** vrátane objasnenia ich financovania. V tejto súvislosti sa Komisia poradí s Úradom pre európske politické strany a európske politické nadácie, s európskymi politickými stranami a obráti sa aj na Európsky parlament. Komisia takisto preskúma možnosť poveriť Úrad pre európske politické strany a európske politické nadácie ďalšími úlohami.

Komisia je odhodlaná podporovať úsilie zamerané na posilnenie európskeho rozmeru vo voľbách. **Zváži osobitné opatrenia, okrem iného s cieľom:**

- **podnietiť informovanosť o európskom rozmere** volieb v rámci úsilia o oslovenie občanov,
- **posilniť partnerstvo** medzi Európskou komisiou a Európskym parlamentom pri príprave na voľby v roku 2024 a spolupracovať s cieľom vytvoriť možnosti na posilnenie európskeho rozmeru nasledujúcich volieb,
- **podporiť jasnejšie označenia pridružení** vnútroštátnych strán k európskym politickým stranám. Zahŕňa to aj činnosti financovania. Komisia zahrnie aj podporu diskusie na túto tému v rámci príslušných štruktúr, napríklad v rámci Konferencie parlamentných výborov pre záležitosti Únie z parlamentov EÚ a v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb,
- **podporovať zvyšovanie informovanosti a impulzu v čase volieb**, a to aj počas volebnej noci, a diskutovať o konkrétnych opatreniach v súvislosti s bezpečným prenosom výsledkov v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb,
- podporovať členské štáty, aby **ešte viac zosúlادili svoje volebné lehoty** (vrátane lehôt, ktoré sa týkajú kampane, a ďalších relevantných lehôt), aby sa posilnil impulz vytvorený vo všetkých členských štátoch pred voľbami a aby sa zvýšila účinnosť predvolebných moratórií a ďalších pravidiel vedenia kampane.

V úzkej spolupráci s orgánmi členských štátov v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb a v rámci expertnej skupiny pre volebné záležitosti a v súčinnosti s ďalšími medzinárodnými organizáciami a zainteresovanými stranami **Komisia:**

- vo svojej nasledujúcej správe o občianstve EÚ, ktorá má byť uverejnená v roku 2020, zohľadní pridanú hodnotu **asistenčného pracoviska na podporu uplatňovania volebných práv** občanmi EÚ, pričom toto pracovisko by bolo k dispozícii pre občanov EÚ (vrátane migrujúcich občanov EÚ) aj pre príslušné orgány v rámci prípravy na voľby a aj počas nich,

⁷¹ Pozri oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade Príprava Konferencie o budúcnosti Európy, 22. 1. 2020, COM(2020) 27 final. Komisia sa okrem iného bude zaoberať zlepšením systému navrhovania hlavných kandidátov a otázkou nadnárodných kandidátnych listín.

- posilní uplatňovanie volebných práv EÚ migrujúcimi občanmi EÚ a podporí dodatočné **záruky na predchádzanie viacnásobnému hlasovaniu**. Tento proces bude zahŕňať preskúmanie existujúceho rámca, ktorým sa riadia volebné práva migrujúcich občanov EÚ vrátane pravidiel o vymieňaných údajoch, pričom sa podporí lepšia koordinácia medzi členskými štátmi pri príprave vnútroštátnych zoznamov voličov (vrátane rôznych vnútroštátnych pravidiel, ktoré sa týkajú harmonogramov, identifikačných požiadaviek a kvalifikačných kritérií) a zvyšovanie informovanosti občanov o tom, že viacnásobné hlasovanie je zakázané,
- podporí výmenu najlepších postupov v oblasti **pozorovania volieb** vrátane spôsobov priameho zapojenia občanov. V rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb sa budú naďalej podporovať priame komunikačné kanály medzi orgánmi členských štátov a príslušnými pozorovateľskými organizáciami.

4. Boj proti dezinformáciám a ochrana integrity a odolnosti volebného procesu

Kampaň pred voľbami v roku 2019 bola doteraz najdigitálnejšia. Takmer polovica občanov EÚ v súčasnosti považuje online správy za svoj hlavný zdroj informácií o vnútroštátnej a európskej politike. Sociálne médiá sú takisto dôležitým nástrojom, prostredníctvom ktorého politici môžu osloviť voličov a aktivisti zorganizovať podporovateľov.

Rýchlosť, jednoduchosť a dosah online komunikácie a možnosti, ktoré online sociálne platformy poskytujú na zacielenie osôb prostredníctvom politickej reklamy a politických oznamov, priniesli nové výzvy. Väčšina občanov EÚ síce súhlasí s tým, že online sociálne siete predstavujú modernú možnosť sledovania aktuálnej politiky, ale zároveň sú presvedčení, že politickým informáciám poskytovaným online nemožno dôverovať.⁷² Rôzne

pochybné subjekty (štátne aj neštátne) sa snažia manipulovať voľby v Európe a na celom svete, pričom využívajú možnosti ponúkané digitálnym prostredím.⁷³

Zasahovanie do volieb môže mať rôzne formy a môže byť motivované túžbou formovať rozhodnutia voličov, potlačiť volebnú účasť, podkopať dôveru verejnosti v demokraciu alebo si zabezpečiť finančný zisk. Čierne peniaze, kybernetické útoky, dezinformácie, nepravdivé informácie, zavádzajúce online správanie, manipulatívne a rozdeľujúce naratívy⁷⁴,

⁷² Štandardný Eurobarometer 90 – Využívanie médií v Európskej únii, december 2018.

⁷³ Pozri napríklad A. Dawson a M. Innes „How Russia's Internet Research Agency Built its Disinformation Campaign“ (Ako ruská agentúra na prieskum internetu vytvorila svoju dezinformačnú kampaň), The Political Quarterly, zv. 90, č. 2, apríl – jún 2019. Prehľad pokusov o využitie technológie na manipuláciu pozri napríklad: <https://comprop.oii.ox.ac.uk/research/cybertroops2019/>.

⁷⁴ Prieskum takýchto naratívov pozri napríklad tu: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2018_02_geog_discontent.pdf. Behaviorálny prístup

falšovanie, skresľovanie skutočností, podvod, zneužitie osobných údajov a nezákonné mikrozacielenie sa využívajú na obchádzanie a spochybnenie volebných pravidiel a ďalších pravidiel súvisiacich s voľbami, skresľovanie demokratických výsledkov a na narušenie dôvery v inštitúcie. Zasahovanie do volieb môže byť nástrojom pre hybridné ovplyvňovanie externými subjektmi s cieľom podnietiť občanov k nezáujmu o politiku, rozdeliť a destabilizovať našu Úniu a podkopať dôveryhodnosť inštitúcií EÚ, živiť nespokojnosť a nedôveru. Môže byť aj nástrojom organizovanej trestnej činnosti.⁷⁵

Určení aktéri sa usilujú predovšetkým oslabiť dôveryhodnosť EÚ ako ochrankyne základných hodnôt EÚ vrátane demokracie a rovnosti všetkých občanov (napr. rodová rovnosť a ochrana osobitných skupín). Cieľom nenávisných prejavov a ďalších foriem obťažovania je zúžiť priestor na demokratickú diskusiu a občiansku angažovanosť.⁷⁶

Spolu s akčným plánom proti dezinformáciám⁷⁷ sa vo volebnom balíku⁷⁸ Komisie poskytuje súbor nástrojov na riešenie týchto výziev, pričom sa nadväzuje na monitorovanie a presadzovanie pravidiel, ktoré sa týkajú online činností súvisiacich s voľbami, a spájajú sa v ňom všetky príslušné subjekty v členských štátoch a v inštitúciách EÚ. Inštitúcie EÚ a členské štáty intenzívne pracovali na prijatí opatrení, ktoré tieto iniciatívy zapoja do prípravy volieb.

Príslušné orgány členských štátov, organizácie občianskej spoločnosti, novinári, overovatelia faktov, platformy a ďalšie zainteresované strany spojili sily, aby podporili odolnosť volieb.

Komisia sa osobitne venovala prípadom dezinformácií ovplyvňujúcim EÚ, a to aj prostredníctvom cielenej komunikácie, ktorá zahŕňala vyvracanie nepravdivých tvrdení, ako aj zvyšovanie informovanosti verejnosti o výzvach a rizikách spojených s dezinformáciami.

Tieto kroky boli dôležité na účinnejšie odrádzanie od útokov a volebnej manipulácie, ako na odhaľovanie dezinformácií a ďalších nezákonných zásahov do demokratickej diskusie.

k vplyvu informácií na politické rozhodovanie pozri:
<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC117161/understanding-our-political-nature.pdf>.

⁷⁵ Pozri napríklad prieskum využívania kybernetického zasahovania na manipulovanie volieb, ktorý vypracovalo Európske centrum excelentnosti pre boj proti hybridným hrozbám <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/10/Strategic-Analysis-2018-8-Past.pdf>.

⁷⁶ Takisto zameranie na novinárov, ktorí patria do osobitných skupín.

⁷⁷ Akčný plán nadväzuje na oznámenie Komisie o boji proti dezinformáciám na internete z apríla 2018: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-tackling-online-disinformation-european-approach>.

⁷⁸ Prijatý 12. septembra 2018, Stav Únie 2018, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_18_5681.

Ako je uvedené v správe o vykonávaní akčného plánu proti dezinformáciám z júna 2019, neustále pretrvávajú aktivity Ruska v tejto oblasti. Posielanie prokremeľsky orientovaných správ, ktoré často pochádzali z oficiálnych ruských štátnych zdrojov, predstavovalo dôležitý zdroj dezinformácií, čo zdokumentovala aj pracovná skupina East StratCom ESVC.⁷⁹ Aj ďalší aktéri čoraz častejšie uplatňujú rovnakú taktiku, stierajú sa hranice medzi zahraničnou a „domácou“ manipuláciou a je ťažké nájsť ich pôvodcu. Napríklad boli identifikované snahy o potlačenie volebnej účasti prostredníctvom útokov na vládne webové sídla, ako aj snahy o šírenie manipulatívneho obsahu.⁸⁰

Hoci sa tieto snahy o manipuláciu opakovane zameriavali na politicky citlivé témy a boli zacielené na občanov EÚ pred voľbami, zatiaľ nebola odhalená žiadna rozsiahla utajená operácia s cieľom zasahovať do volieb v roku 2019.

Zasahovanie do volieb v jednom členskom štáte má vplyv na EÚ ako celok. Treba prijať ďalšie opatrenia na boj proti zasahovaniu a manipulácii, ktoré sú zamerané na voľby a demokratickú diskusiu.

4.1. Bezprecedentná spolupráca

Výzvy, ktoré treba pri voľbách riešiť, sú zložité a prierezové. Žiadna krajina ani žiadny orgán verejnej moci ich samostatne nedokáže primerane vyriešiť. Preto ústredným odporúčaním volebného balíka je, aby členské štáty zriadili **vnútroštátne volebné siete príslušných orgánov** zodpovedných za monitorovanie a presadzovanie pravidiel, ktoré sa týkajú online činností súvisiacich s voľbami. Zahŕňali volebné komisie, orgány pre ochranu osobných údajov, orgány pre kybernetickú bezpečnosť, orgány pre reguláciu médií a ďalšie orgány podľa potreby.

Tieto siete boli zriadené vo všetkých členských štátoch v rámci

Príklady postupov vymieňaných v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb

Lotyšsko predstavilo aplikáciu, ktorá občanom EÚ umožňuje monitorovať financovanie politických strán a nahlasovať prípady možného zneužitia na protikorupčný úrad. Táto participatívna aplikácia mala odrádzajúci účinok, ako aj účinok v oblasti presadzovania.

Holandsko realizovalo informačnú kampaň na tému dezinformácií vo všeobecnosti zameranú na odporúčania týkajúce sa kritického čítania, a preto mala táto kampaň uplatnenie nad rámec volieb.

Rakúsko opísalo vnútroštátny riadiaci plán digitalizácie a iniciatívu zameranú na zvýšenie bezpečnosti na internete.

Luxembursko predložilo národný akčný plán vzťahujúci sa na všetky oblasti, na ktoré sa poukázalo vo volebnom balíku.

Španielsko vytvorilo dvojazyčné webové sídlo a volebné usmernenie a zriadilo telefonickú linku pomoci v súvislosti s dezinformáciami, ktorá funguje 24 hodín denne.

Francúzsko prijalo v decembri 2018 nový zákon o politických kampaniach. Francúzsko takisto uvažuje o prijatí právnych predpisov na podporu vzdelávania o občianstve EÚ. Zvažujú sa aj ďalšie právne predpisy, ktorými by sa zaviedli ďalšie povinnosti týkajúce sa platforiem sociálnych médií.

⁷⁹ Pozri napríklad aktualizované správy pracovnej skupiny East StratCom o európskych voľbách: <https://euvsdisinfo.eu/eu-elections-update-the-long-game/> a <https://euvsdisinfo.eu/eu-elections-update-reaping-what-was-sown/>.

⁸⁰ Dva členské štáty oznámili obmedzené útoky DoS proti webovým sídlam vnútroštátnych orgánov; tieto útoky boli rýchlo odhalené a bezodkladne vyriešené. Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 4 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

rôznych štruktúr a s rôznym vedením.⁸¹ Zatiaľ bola do siete zapojená polovica orgánov pre ochranu osobných údajov⁸² a menej ako polovica orgánov pre reguláciu médií. Niektoré siete zahŕňali aj orgány presadzovania práva a prepojenia na bezpečnostné orgány. Členské štáty zdôraznili hodnotu jasného politického vedenia a zabezpečenia dostatočných zdrojov, aby siete mohli účinne fungovať.

Tieto siete nadviazali spoluprácu s ďalšími relevantnými subjektmi, ako sú vnútroštátne jednotky pre podporu v prípade počítačových incidentov, ako aj so **systémom včasného varovania EÚ**.⁸³ Systém včasného varovania bol vytvorený pred voľbami a takisto uľahčoval výmenu informácií medzi odborníkmi a jeho národnými kontaktnými miestami. Spolupráca medzi európskou sieťou spolupráce v oblasti volieb a systémom včasného varovania posilnila prepojenie medzi komunitami odborníkov v súlade s volebným balíkom a prispela k rozvoju komplexného prehľadu o dezinformačných činnostiach počas volebného obdobia.

V súlade s volebným balíkom činnosti vnútroštátnych sietí zahŕňali vykonávanie opatrení na odhalenie hrozieb a nedostatkov v oblasti monitorovania a presadzovania príslušných pravidiel a/alebo na posúdenie rizík volebných procesov (18 členských štátov), ako aj vnútroštátne mapovanie a preskúmanie zákonov súvisiacich s voľbami (10 členských štátov).⁸⁴ Tieto činnosti slúžili na podporu informovanej tvorby politík.

Väčšina členských štátov uviedla, že tieto siete používajú aj v prípade iných volieb než sú voľby do Európskeho parlamentu. Niektoré členské štáty poskytli svojim sieťam osobitné nástroje, ako je prístup k zabezpečenej komunikačnej platforme, ale dodatočné osobitné finančné zdroje neboli oznámené. Členské štáty vyjadrili záujem o sprístupnenie dodatočných zdrojov EÚ na podporu týchto sietí; Komisia ich poskytne opäť v roku 2020.⁸⁵

Na podporu výmeny odborných znalostí a najlepších postupov medzi členskými štátmi vrátane informácií o hrozbách,

Mapovanie pravidiel

Vo väčšine členských štátov:

- **platia pravidlá týkajúce sa transparentnosti** darov a/alebo platí zákaz anonymných darov,
- **sa zakazuje zahraničné financovanie** politických strán a kampaní, hoci v niektorých členských štátoch je len obmedzená výška príspevku alebo sa ukladajú požiadavky týkajúce sa zverejňovania,
- **platia pravidlá týkajúce sa moratórií** (keď sa nesmie viesť kampaň).

Asi v polovici členských štátov sa vyžaduje transparentnosť, pokiaľ ide o platené politické reklamy a oznámenia.

Len málo členských štátov zaviedlo osobitné pravidlá vzťahujúce sa na sociálne médiá.

Vo viac ako tretine členských štátov platia pravidlá na kontrolu audiovizuálnych médií počas volieb.

Takéto pravidlá uplatniteľné online existujú len v malom počte členských štátov.

V tretine členských štátov sú jasne vymedzené obdobia na vedenie kampane. V ostatných členských štátoch sa neuplatňujú žiadne osobitné požiadavky.

⁸¹ Členské štáty zahrnuli aj národné bezpečnostné orgány a spravodajské orgány, úrady predsedu vlády a viaceré ministerstvá, napr. ministerstvo zahraničných vecí, ministerstvo spravodlivosti, ministerstvo vnútra, ministerstvo pre digitálne záležitosti a ministerstvo pre verejnú správu.

⁸² Zo 14 vnútroštátnych orgánov pre ochranu osobných údajov, ktoré odpovedali na dotazník Komisie.

⁸³ Trvalá štruktúra umožňujúca výmenu informácií a analýz medzi inštitúciami EÚ a členskými štátmi EÚ: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/59644/Factsheet:%20Rapid%20Alert%20System.

⁸⁴ Pozri oddiel 4.1.1 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

⁸⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020>.

nedostatkoch a presadzovaní boli členské štáty požiadané, aby určili kontaktné miesto zo svojich vnútroštátnych volebných sietí, ktoré sa začlení do **európskej siete spolupráce v oblasti volieb**. Účastníci siete sa stretli trikrát pred voľbami a dvakrát po nich. Členské štáty si vymieňali informácie o konkrétnych činnostiach, ktoré vykonali na vnútroštátnej úrovni, ako sú kampane na zvyšovanie informovanosti, posudzovanie rizika a mapovanie volebného procesu, monitorovanie a presadzovanie a úpravy právnych predpisov (pozri rámček o mapovaní pravidiel). Vymieňali si informácie aj o svojich politikách, softvéri a výskume, o zabezpečenej platforme poskytnutej Komisiou, ktorá sa využívala na výmenu informácií aj počas volieb.

Európska sieť spolupráce v oblasti volieb takisto uľahčovala výmeny informácií s ďalšími orgánmi vrátane Európskeho parlamentu, Úradu pre európske politické strany a európske politické nadácie, skupiny európskych regulačných orgánov pre audiovizuálne mediálne služby (ERGA), Europolu, Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Európskeho výboru pre ochranu údajov, európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov a ďalších zainteresovaných strán vrátane volebných pozorovateľov a organizácií zameraných na overovanie faktov. Jej členovia sa 26. novembra 2019 zúčastnili dialógu na odbornej úrovni medzi EÚ a USA o odolnosti volebných systémov.⁸⁶

Komisia podporovala členské štáty v **mapovaní pravidiel a postupov** súvisiacich s voľbami. Týkalo sa to pravidiel o príspevkoch (zákaz financovania zo zahraničia, obmedzenia, pravidiel zverejňovania), výdavkoch (účelové viazanie a obmedzenia), kampani (trvanie, moratórium, prieskumy a ďalšie obmedzenia) a médiách (rovnaký prístup ku kandidátom, vysielanie, transparentnosť politickej reklamy a pravidiel týkajúce sa sociálnych médií). Prostredníctvom tohto mapovania sa podporilo vzájomné porozumenie a členské štáty prejavili ochotu ďalej v ňom pokračovať.

4.2. Posilnená transparentnosť a lepšie odhaľovanie manipulácií

Európska sieť spolupráce v oblasti volieb takisto podporovala výmenu informácií o vykonávaní ďalších odporúčaní uvedených vo volebnom balíku⁸⁷; **ich kľúčovou súčasťou bola podpora transparentnosti, a teda zodpovednosti**. V netransparentnom prostredí sa mimoriadne darí mnohým činnostiam zasahovania, ako sú čierne peniaze alebo ciele dezinformácie. Komisia vyzvala **členské štáty a politické strany**, aby prijali opatrenia umožňujúce občanom rozpoznať platenú online komunikáciu a zistiť výšku súvisiacich výdavkov, príslušný zdroj a prostriedky, akými im boli doručené, pričom v prípade potreby majú uplatniť sankcie.

Niektoré členské štáty oznámili, že prijali pravidlá transparentnosti platenej politickej komunikácie, hoci pretrvávajú ťažkosti s prístupom k údajom a s možnosťou monitorovať,

⁸⁶ <https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2019/12/11/joint-eu-us-statement-following-the-eu-us-justice-and-home-affairs-ministerial-meeting/>.

⁸⁷ Pozri oddiel 4.1.2 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

a teda aj s presadzovaním v súvislosti s online správaním.⁸⁸ Niektoré členské štáty uviedli, že v súčasnosti zvažujú prijať v tejto oblasti právne predpisy s cieľom zaviesť alebo modernizovať pravidlá online transparentnosti. Členské štáty podporovali transparentnosť a v niektorých prípadoch vykonávali osobitné činnosti na zvýšenie informovanosti. Osobitným skupinám, napríklad politickým stranám, sa poskytli usmernenia alebo odbornú prípravu. Členské štáty si v rámci siete vymieňali aj informácie o tom, ako v online prostredí uplatňovať offline volebné záruky.

V marci 2019 sa vtedajšia komisárka Jourová písomne obrátila na vnútroštátne politické strany⁸⁹ a vyzvala ich, aby odporúčanie Komisie zaviedli do praxe⁹⁰. Prebehla aj osobitná výmena informácií s európskymi politickými stranami.

Komisia spolupracovala aj s **online platformami a odvetvím IT** s cieľom ochrániť voľby v roku 2019 pred dezinformačnými kampaňami a online manipuláciou. V samoregulačnom kódexe nakladania s dezinformáciami určenom pre online platformy a odvetvie reklamy⁹¹ sa stanovujú rôzne záväzky vrátane zabezpečenia transparentnosti a zverejnenia politickej reklamy, zabránenia manipulatívneho využívaniu online služieb pochybnými subjektmi, zlepšenia postavenia občanov a výskumných pracovníkov a prijatia ďalších opatrení na posilnenie zodpovednosti a dôveryhodnosti online ekosystému. Komisia s podporou skupiny ERGA⁹² vykonala intenzívne priebežné monitorovanie zamerané na zabezpečenie vykonania záväzkov vyplývajúcich z kódexu ešte pred voľbami.⁹³ Komisia s pomocou skupiny ERGA v súčasnosti posudzuje celkovú účinnosť tohto kódexu počas prvých rokov od zavedenia do praxe.⁹⁴

Kódex poskytol príležitosť na posilnenie transparentnosti politík platforiem v oblasti dezinformácií. Pred voľbami v roku 2019 zintenzívnili spoločnosti Facebook, Google a Twitter úsilie o zaistenie vyššej transparentnosti politických reklám⁹⁵, pracovali na posilnení integrity svojich služieb odhaľovaním a ukončovaním manipulatívnych činností (ako sú koordinované operácie zamerané na zvýraznenie obsahu a zneužívanie botov a falošných účtov) a zlepšili kontrolu umiestňovania reklám, aby sa obmedzili škodlivé

⁸⁸ V niektorých prípadoch sa toto nestanovuje v príslušných právnych predpisoch alebo je to sťažené napríklad chýbajúcim prístupom k online údajom, prípadne je založené na pasívnom monitorovaní tlačенých informácií zverejnených politickými subjektmi.

⁸⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/letter_political_parties_final_en.pdf.

⁹⁰ Odporúčanie Komisie z 12. 9. 2018 o sieťach pre spoluprácu pri voľbách, transparentnosti na internete, ochrane pred kybernetickými bezpečnostnými incidentmi a boji proti dezinformačným kampaniam v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu, C(2018) 5949 final.

⁹¹ Medzi signatárov kódexu patria veľké online platformy Facebook, Google, Twitter a Microsoft, ako aj Mozilla a združenia zastupujúce sektor online reklamy.

⁹² Podskupina ERGA poverená touto úlohou predložila v júni 2019 správu o prvej fáze činností monitorovania zameraných na vykonávanie záväzkov vyplývajúcich z kódexu, ktoré sa týkajú transparentnosti politickej reklamy. http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf.

⁹³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

⁹⁴ Signatári kódexu predložili výročné sebahodnotiace správy o vykonávaní kódexu. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019>. Pri posudzovaní kódexu poskytuje Komisii podporu popri skupine ERGA aj nezávislý konzultant.

⁹⁵ Predovšetkým ich označením a prístupnením verejnosti prostredníctvom úložísk reklám s možnosťou vyhľadávania.

praktiky lákajúce používateľov na zdanlivo zaujímavý obsah (tzv. *clickbait*) a znížili sa príjmy šíriteľov dezinformácií z reklamy. Platformy navyše prijali viacero opatrení s cieľom podporiť obsah z „autentických“⁹⁶ zdrojov a obmedziť šírenie dezinformácií. Hoci tieto opatrenia predstavujú dôležitý krok smerom k zvýšeniu transparentnosti v súvislosti s voľbami, nie sú dostatočné. Nie všetky platformy zaviedli pred voľbami knižnice reklám vo všetkých členských štátoch, tieto knižnice neboli dostatočne úplné a príslušným orgánom neumožňovali jednoduchý prístup. Orgány členských štátov napríklad nemohli v niektorých prípadoch vykonávať funkcie dohľadu a výskumní pracovníci nemohli analyzovať archív. Z hľadiska budúcich volieb je v tomto smere potrebné dosiahnuť pokrok.

Vnútroštátne a európske politické strany oznámili, že prijali opatrenia na splnenie platných právnych predpisov a požiadaviek, ktoré stanovili online platformy v podmienkach pre poskytovanie svojich služieb. Niektoré požiadavky platformami však boli označené za problematické.⁹⁷ Strany najmä poukazovali na ťažkosti spojené so zmenami podmienok pre poskytovanie služieb platformami, ktoré boli vykonané krátko pred voľbami. Na svojej úrovni strany vo všeobecnosti nevyvíjali ďalšiu aktivitu v oblasti transparentnosti, ako je vypracovanie zoznamu svojich reklám alebo zverejnenie svojich výdavkov na online politickú reklamu.⁹⁸ Strany v odpovediach na dotazník Komisie uviedli, že by ocenili objasnenie pravidiel v oblasti transparentnosti, správneho prístupu, ktorý majú platformy zaujať, pokiaľ ide o vedenie kampaní v celej EÚ, a poskytnutie online databáz s otvoreným prístupom, v rámci ktorých by strany mohli transparentne zverejňovať informácie.

V rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb si členské štáty vymieňali skúsenosti o interakciách s platformami sociálnych médií. Tieto platformy sa priamo angažovali, pričom niektoré z nich poskytovali konkrétnu podporu vrátane možností eskalácie.⁹⁹ V diskusiách v rámci siete¹⁰⁰ sa poukázalo na to, že je potrebné zaistiť väčšiu rovnosť v zaobchádzaní medzi členskými štátmi, operatívnejšie interakcie na podporu ich funkcií v oblasti dohľadu¹⁰¹ vrátane lepšieho prístupu k údajom, kontaktným miestam a výmenám informácií v jazykoch dotknutých členských štátov. Členské štáty uviedli, že úsilie platformy bolo nedôsledné,

⁹⁶ O otázke autentickosti obsahu sa diskutuje v súvislosti so zverejňovaním online, pričom sa posudzuje viacero prístupov, ktoré majú pomôcť používateľom porozumieť, odkiaľ daný obsah pochádza, ako aj uprednostňovať informácie o určitých témach z hodnoverných zdrojov, aby napríklad používatelia mohli získať informácie o volebných formalitách od vnútroštátneho volebného orgánu.

⁹⁷ Facebook požadoval od poradcov, aby sa zaregistrovali v krajine, v ktorej chcú nakupovať politickú reklamu. To znamenalo, že politické strany EÚ museli byť zaregistrované vo všetkých členských štátoch EÚ, aby mohli viesť informačné kampane v celej EÚ.

⁹⁸ Pozri odporúčanie v rámci volebného balíka, bod 9.

⁹⁹ Napríklad Facebook spolupracoval s nemeckým Spolkovým úradom pre informačnú bezpečnosť na spustení iniciatívy zameranej na zabezpečenie lepšieho a komplexnejšieho chápania zasahovania do volieb a na vypracovaní usmernení, ako proti tomuto zasahovaniu bojovať. Twitter zapojil vnútroštátnych úradníkov a výskumníkov do partnerského podporného portálu s cieľom uľahčiť výskum dezinformácií. Google podporoval novinárov a nezávislé siete zamerané na overovanie faktov. Podrobnejšie informácie o týchto činnostiach sú uvedené v oddiele 4.2.3 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

¹⁰⁰ Pozri správy európskej siete spolupráce v oblasti volieb a podrobnejšie informácie uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie pripojenom k tomuto oznámeniu.

¹⁰¹ Týka sa to napríklad dodržiavania vnútroštátnych pravidiel, napríklad pokiaľ ide o monitorovanie výdavkov na kampaň a dodržiavania moratórií online.

nedostatočne účinné a že podpora poskytovaná priamo účastníkom, ako sú politické strany, kandidáti a novinári, by takisto mohla vyvolať obavy z hľadiska ich právneho poriadku.¹⁰² Podobné obavy boli vyjadrené aj v rámci systému včasného varovania.

Komisia komunikovala s online platformami aj v súvislosti s kódexom správania pre boj proti nezákonným nenávisťným prejavom na internete.¹⁰³

4.3. Lepší súlad s požiadavkami na ochranu údajov

Komisia takisto uverejnila osobitné **usmernenie k uplatňovaniu právnych predpisov EÚ o ochrane údajov v súvislosti s voľbami**. Išlo o prvé voľby, pri ktorých sa uplatňoval aktualizovaný rámec EÚ v oblasti ochrany údajov.¹⁰⁴ Pri škandále, ktorý sa týkal spoločností Facebook a Cambridge Analytica¹⁰⁵, sa potvrdilo, aké dôležité je uplatňovanie pravidiel EÚ o ochrane údajov v súvislosti s voľbami, pričom sa ukázali riziká súvisiace s použitím osobných údajov v rozpore s príslušnými pravidlami v snahe nezákonne ovplyvniť voľby.¹⁰⁶

Vnútroštátne orgány vrátane niektorých volebných komisií prijali osobitné opatrenia na podporu dodržiavania požiadaviek na ochranu údajov vrátane priameho informovania politických strán o ich povinnostiach. Niektoré členské štáty uviedli, že pred voľbami udelili pokuty, bolo oznámených niekoľko incidentov¹⁰⁷ a niektoré vyšetrovania ešte stále prebiehajú.

Z príspevkov od politických strán vyplýva, že požiadavky na ochranu údajov v súvislosti s voľbami nie sú dostatočne jasné a je potrebné ďalej zvyšovať informovanosť.

Volebný balík zahŕňal legislatívny návrh na zavedenie sankcií proti európskym politickým stranám a nadáciám usilujúcim sa o zneužitie porušenia pravidiel ochrany údajov s cieľom úmyselne ovplyvniť výsledok volieb do Európskeho parlamentu, prípadne s cieľom pokúsiť sa o takéto ovplyvnenie. Tento návrh bol rýchlo prijatý a v čase volieb už nadobudol účinnosť.¹⁰⁸ Zodpovedný Úrad pre európske politické strany a európske politické nadácie komunikoval s členskými štátmi, aby zabezpečil účinné vykonávanie tohto nariadenia. Zatiaľ neboli v rámci tohto mechanizmu odhalené žiadne prípady.

4.4. Väčšia kybernetická odolnosť

¹⁰² Napríklad vnútroštátnych pravidiel o kontrole darov na politické kampane.

¹⁰³ Kódex správania pre boj proti nezákonným nenávisťným prejavom na internete: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/countering-illegal-hate-speech-online_sk.

¹⁰⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov, GDPR).

¹⁰⁵ Tento prípad zahŕňal zneužitie osobných údajov získaných priamo od dotknutých osôb, ako aj údajov odvodených od ich správania a získaných z ich sociálnej siete s cieľom osloviť tieto osoby s osobitným cieľovým politickým obsahom.

¹⁰⁶ V zmysle všeobecného nariadenia o ochrane údajov boli vnútroštátnym orgánom udelené posilnené právomoci, pokiaľ ide o monitorovanie a presadzovanie týchto pravidiel.

¹⁰⁷ Napríklad Francúzsko vytvorilo osobitný formulár, prostredníctvom ktorého bolo v súvislosti s voľbami podaných 697 sťažností (z toho 11 na politické strany). V Španielsku bolo podaných 102 sťažností. Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 4.3.2 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

¹⁰⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex:32019R0493>.

Komisia spolupracovala s orgánmi členských štátov na vykonávaní **odporúčaní na riadenie rizika kybernetického útoku** vo voľbách.¹⁰⁹ Vyzvala členské štáty, aby prijali primerané opatrenia na porozumenie rizikám súvisiacim s kybernetickým útokom, na ich riadenie a na uplatnenie prehľadu o kybernetickej bezpečnosti volebnej technológie, ktorý vypracovala skupina pre spoluprácu zriadená v zmysle smernice o bezpečnosti sietí a informačných systémov.¹¹⁰ Komisia takisto vyzvala členské štáty, aby prijali opatrenia na zvýšenie informovanosti o týchto rizikách; mnohé členské štáty to urobili, napríklad zorganizovali osobitnú odbornú prípravu a semináre so zainteresovanými stranami, ako sú politické strany a novinári. V odporúčaní sa od politických strán požaduje aj to, aby sa prijali opatrenia na zmiernenie kybernetických rizík.

Na podporu vykonávania odporúčania a na posilnenie spolupráce medzi jednotlivými vnútroštátnymi orgánmi Komisia v októbri 2018 zorganizovala seminár¹¹¹ na vysokej úrovni o kybernetických hrozbách súvisiacich s voľbami, na ktorom orgány zodpovedajúce za kybernetickú bezpečnosť rokovali s volebnými orgánmi o aktuálnych problémoch.¹¹²

Komisia v spolupráci s Agentúrou Európskej únie pre kybernetickú bezpečnosť a Európskym parlamentom v apríli 2019 zorganizovala nácvik núdzových situácií v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb s cieľom odskúšať účinnosť krízových plánov a postupov reakcie Únie a členských štátov.¹¹³ V správe agentúry ENISA o tomto nácviku, ktorá bola poskytnutá aj členským štátom, sú uvedené politiky a spôsobilosti, ktoré sa považujú za nevyhnutné pre kybernetickú odolnosť v rámci volieb.

Členské štáty uviedli, že prenos výsledkov volebnej noci Parlamentu by sa mohol zlepšiť. V niektorých prípadoch orgány poskytli politickým stranám a kandidátom, ako aj novinárom a médiám osobitnú pomoc a odbornú prípravu s cieľom podporiť kybernetickú bezpečnosť a odolnosť pri voľbách.¹¹⁴

Analýza a nadväzujúce opatrenia

Hrozba manipulácie a nezákonného zasahovania do volieb s cieľom manipulovať názor a voľbu voliča bola skutočná a rôznorodá a taká bola aj práca na riešení tejto hrozby. Boli oznámené izolované kybernetické útoky a sťažnosti týkajúce sa ochrany údajov a ďalších záležitostí súvisiacich s voľbami, ale utajené koordinované rozsiahle úsilie o zasahovanie do volieb nebolo identifikované. Na základe spätnej väzby od členských štátov možno

¹⁰⁹ Odporúčanie v rámci volebného balíka, body 12 – 18.

¹¹⁰ https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-30/election_security_compendium_00BE09F9-D2BE-5D69-9E39C5A9C81C290F_53645.pdf.

¹¹¹ https://wayback.archive-it.org/12090/20191129081252/https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en.

¹¹² Výstupy tohto seminára boli použité aj na kolokviu o základných právach, ktoré sa konalo koncom novembra 2018 a bolo zamerané na tému „Demokracia v Európskej únii“.

¹¹³ ENISA predtým vydala stanovisko ku kybernetickej bezpečnosti volieb, v ktorom informovala o tomto nácviku a podporila vnútroštátne nácviky kybernetickej bezpečnosti pred voľbami, <https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/enisa-makes-recommendations-on-eu-wide-election-cybersecurity>.

¹¹⁴ Podrobnejšie informácie sú uvedené v oddiele 4.4 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu.

konštatovať, že volebný balík a ďalšie opatrenia EÚ zohrali kľúčovú úlohu v úsilí predchádzať hrozbám a vykonávať funkcie dohľadu.

Členské štáty vykonali volebný balík do veľkej miery. Dosiahli vysokú úroveň spolupráce a koordinácie interne aj medzi príslušnými orgánmi¹¹⁵, a to aj v rámci vnútroštátnych volebných sietí a so súkromnými a ďalšími dotknutými orgánmi, ako aj medzi členskými štátmi a s európskymi inštitúciami.

Ukázala sa hodnota komplexného prístupu zameraného na celú spoločnosť a preukázalo sa, že tento prístup je účinný.¹¹⁶

Získali sa tieto kľúčové poznatky:

Je potrebné dosiahnuť ďalší pokrok v oblasti riešenia dezinformácií, manipulácie a nezákonného zahraničného zasahovania.¹¹⁷ Záruky týkajúce sa volieb musia byť účinné a vhodné pre online prostredie. Transparentnosť politickej reklamy a komunikácie nie je dostatočne spoľahlivá.

Vybudovanie dostatočnej kapacity v rámci inštitúcií EÚ, členských štátov a občianskej spoločnosti s cieľom identifikovať, analyzovať a odhaľovať manipuláciu a zasahovanie **je kľúčové**.

Je potrebné posilniť schopnosť a snahu **príslušných orgánov** vykonávať funkcie dohľadu a ich spoluprácu s platformami. Online platformy by mali mať zavedené potrebné postupy a štruktúry, ktoré im umožnia monitorovať dodržiavanie príslušných vnútroštátnych právnych predpisov a právnych predpisov EÚ, pričom treba s členskými štátmi zaobchádzať rovnako.

Členské štáty vyjadrili podporu posilneniu koordinácie na úrovni EÚ v tejto oblasti vrátane zabezpečenia rovnakého zaobchádzania s členskými štátmi a prijatia operatívnych nadväzujúcich opatrení v prípade potreby.

Takisto by sa mala prehĺbiť **posilnená spolupráca** medzi príslušnými orgánmi na vnútroštátnej a európskej úrovni vrátane orgánov pre ochranu osobných údajov a orgánov pre reguláciu médií.

Online platformy by mali ďalej zlepšovať **transparentnosť** a zodpovednosť svojich činností prepojených s politickým obsahom a ich záväzky by mali byť overiteľné tretími stranami. **Prístup k údajom digitálnych platforiem, a to aj zo strany výskumnej komunity**, zostáva nedostatočný. V dôsledku toho môže byť pre **novinárov** náročné pochopiť ohrozenia

¹¹⁵ Zahŕňalo to aj spoluprácu medzi volebnými expertmi a expertmi na strategickú komunikáciu v súvislosti s dezinformáciami.

¹¹⁶ V porovnaní medzi osobitným prieskumom Eurobarometra 477 – Demokracia a voľby, november 2018, a dokumentom Európskeho parlamentu Povolebný prieskum v roku 2019.

¹¹⁷ Zistenia sú podrobnejšie uvedené v oddiele 4.2.4 pracovného dokumentu útvarov Komisie pripojeného k tomuto oznámeniu a sú potvrdené aj v odporúčaní uvedených v správe centra excelentnosti NATO pre strategickú komunikáciu o úlohe platforiem sociálnych médií v boji proti nevhodnému správaniu <https://www.stratcomcoe.org/how-social-media-companies-are-failing-combat-inauthentic-behaviour-online>.

demokratickej diskusie a informovať o nich, a zároveň to bráni úsiliu **občianskej spoločnosti** o zvýšenie informovanosti občanov a budovanie sociálnej odolnosti. Platformy by mali umožniť výskumníkom a ďalším príslušným orgánom väčší prístup k údajom, pričom je potrebné v plnej miere dodržiavať požiadavky na ochranu osobných údajov, a to aj na základe osobitných štruktúr zriadených na tento účel. Zahŕňa to aj rozšírenie siete výskumných partnerov, s ktorými platformy v súčasnosti spolupracujú. Je potrebné lepšie analyzovať rozsah a vplyv zasahovania do demokratického procesu vrátane spôsobov, akými sa informácie šíria na internete, algoritmov vyhľadávačov a platformami sociálnych médií, ktoré vyhodnocujú informácie, a úsilia, ktoré platformy vynakladajú s cieľom podporovať autentický obsah.

Slobodná, pluralitná a zodpovedná mediálna scéna a dostupnosť **kvalitných verejných informácií** sú základnými predpokladmi zdravej a informovanej politickej diskusie s cieľom umožniť občanom, ktorí čelia dezinformáciám a ďalším formám manipulácie, aby prijímali informované rozhodnutia a aby brali vedúcich funkcionárov na zodpovednosť. Ide o kľúčovú súčasť demokratických kontrol a rovnováhy a základný predpoklad zdravej demokratickej diskusie.¹¹⁸

V budúcnosti je potrebné vyvinúť väčšie úsilie o **posilnenie postavenia občanov**, zvyšovanie informovanosti a mediálnej gramotnosti a rozvoj **zručností** občanov všetkých vekových kategórií.

Komisia bude členské štáty v ich úsilí naďalej podporovať. **Komisia** predovšetkým:

- poskytne financovanie na **granty na akciu s cieľom podporiť vnútroštátne volebné siete** a ďalšie akcie na posilnenie demokratickej odolnosti,¹¹⁹
- podporí **intenzívnejšiu spoluprácu** medzi členskými štátmi, čo najlepšie využívanie európskej siete spolupráce v oblasti volieb a zaistenie úzkej interakcie a spolupráce a komunikácie s ďalšími sieťami vrátane systému včasného varovania, a to aj prostredníctvom:
 - praktických **operatívnych činností** vrátane seminárov a posúdení rizík na podporu lepšieho identifikovania hrozieb,
 - podpory spolupráce medzi členskými štátmi pri **monitorovaní relevantných činností spojených s online platformami**, a to aj prostredníctvom výmeny informácií o spolupráci s platformami a prostredníctvom podpory rovnakého zaobchádzania so všetkými členskými štátmi,

¹¹⁸ Toto zistenie sa odráža v angažovanosti Komisie voči občianskej spoločnosti a širšiemu okruhu zainteresovaných strán, napríklad v záveroch radu kolokvií o základných právach (v roku 2016 na tému „Pluralita médií a demokracia“, v roku 2017 na tému „Práva žien v búrlivých časoch“ a v roku 2018 na tému „Demokracia v Európe“). Pozri napríklad aj zistenia o vplyve online hrozieb, adresovaných mediálnym aktérom, na slobodné voľby, v publikácii UNESCO *Elections and Media in Digital Times* (Voľby a médiá v digitálnom veku), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371486.locale=en>.

¹¹⁹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020>.

- uľahčenia ďalšej a prebiehajúcej spolupráce medzi európskou sieťou spolupráce v oblasti volieb, ERGA a systémom včasného varovania, a to aj pokiaľ ide o náhľady a analýzy súvisiace s voľbami a o interakcie s online platformami,
- posilnenia **spolupráce s ďalšími subjektmi**, ako je Európsky výbor pre ochranu údajov, ENISA a skupina pre spoluprácu zriadená v zmysle smernice o bezpečnosti sietí a informačných systémov (skupina pre spoluprácu v oblasti sieťovej a informačnej bezpečnosti),¹²⁰
- podpory členských štátov, pokiaľ ide o udržiavanie a rozširovanie **mapovania regulačného kontextu** súvisiaceho s voľbami,
- bude naďalej **spolupracovať s online platformami**, a to aj v súvislosti s kódexom nakladania s dezinformáciami a kódexom správania pre boj proti nezákonným nenávisťným prejavom na internete, a spolu s príslušnými stranami, ako je európska sieť spolupráce v oblasti volieb, systém včasného varovania a ďalšie príslušné siete EÚ, bude prispievať k vypracovaniu ďalších opatrení zameraných na spoločný prístup a spoločné normy na riešenie problémov, ako sú dezinformácie a nenávisťné prejavy na internete,
- **bude ďalej podporovať slobodu a pluralitu médií a kvalitnú žurnalistiku**, a to aj prostredníctvom lepšej ochrany novinárov a v súvislosti s transformáciou mediálneho sektora a v kontexte digitálnej budúcnosti,
- podrobnejšie preskúma otázky súvisiace s **účinným uplatňovaním požiadaviek na ochranu údajov** vo voľbách vrátane transparentnosti, techník mikrozacielenia a využívania algoritmov,
- bude realizovať osobitné akcie, aby sa ešte viac **posilnilo postavenie občanov** v celej ich rozmanitosti s cieľom riešiť otázky dezinformácií a manipulácie, kriticky posudzovať informačné prostredie a prijímať informované rozhodnutia (iniciatívy na podporu mediálnej gramotnosti, kritického myslenia a vzdelávania o hodnotách EÚ a občianstve EÚ),
- prehĺbi vedomosti o príslušných problémoch a rizikách, a to aj prostredníctvom:
 - čo najlepšieho využitia novozriadeného Európskeho strediska pre monitorovanie digitálnych médií s cieľom sprostredkovať prepojenie medzi overovateľmi faktov a akademickými výskumnými pracovníkmi v Európe, pričom sa budú v plnej miere dodržiavať uplatniteľné pravidlá, príslušné právomoci a povinnosti,
 - štúdie o vplyve nových a vznikajúcich technológií na slobodné a spravodlivé voľby s cieľom preskúmať, ako možno využiť údaje o volichoch a nové technológie vrátane techník mikrozacielenia, algoritmov a umelej inteligencie na ovplyvnenie výsledku volieb a súvisiacej dôvery verejnosti. Výsledky by mali byť k dispozícii koncom roka 2020,

¹²⁰ S cieľom sfunkčniť výmenu odborných znalostí v oblasti kybernetickej bezpečnosti a posilniť súvisiacu technickú spôsobilosť.

- podporí prípadnú **aktualizáciu prehľadu** o kybernetickej bezpečnosti volebnej technológie v rámci skupiny pre spoluprácu v oblasti sieťovej a informačnej bezpečnosti v úzkej spolupráci s európskou sieťou spolupráce v oblasti volieb s cieľom zachovať aktuálnosť dokumentu a prispôbiť ho potrebám členských štátov.

Zachovanie silnej a dynamickej demokracie v Európe je otázkou legitimacy a dôvery. Európska demokracia čelí viacerým výzvam, a to tak zvonka, ako aj zvnútra. Ako oznámila predsedníčka Komisie vo svojich politických usmerneniach, Komisia predstaví **európsky akčný plán pre demokraciu**¹²¹ s cieľom pomôcť zlepšiť odolnosť našich demokracií a riešiť hrozby vonkajšieho zasahovania do volieb do Európskeho parlamentu. Cieľom bude bojovať proti dezinformáciám a prispôbiť sa meniacim sa hrozbám a manipuláciám, ako aj podporovať slobodné a nezávislé médiá. Akčný plán bude zahŕňať právne návrhy týkajúce sa transparentnosti politickej reklamy a podrobnejšie objasnenie pravidiel financovania európskych politických strán.

5. Závery

Demokracia je základnou hodnotou našej Únie. Tieto hodnoty sú v tomto náročnom období problémov a neistoty ešte dôležitejšie. Rekordná účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019 bola jasným znakom obnovennej angažovanosti do európskych politík v Európe. Rozvinula sa pravá európska diskusia o politike. V nadväznosti na túto vysokú účasť bude cieľom Konferencie o budúcnosti Európy podnecovať občanov, aby mali pri stanovovaní našich priorít a úrovne ambícií väčší vplyv a zohrávali pri tom aktívnu úlohu.

Európa sa postavila čelom k výzve zabezpečiť slobodné a spravodlivé voľby bez zasahovania a zvýšiť dôveru občanov v demokraciu. S podporou Komisie a ďalších európskych inštitúcií sa členské štáty spojili a združili svoje odborné znalosti a schopnosti ako nikdy predtým. V súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 sa znova ukázalo, aká dôležitá je táto spolupráca, aby bolo možné reagovať na dezinformácie a manipuláciu demokratickej diskusie.

Ešte stále treba zlepšiť celkovú inkluzívnosť európskej demokracie. Nie všetky skupiny občanov sa volieb zúčastnili rovnako. Európsky parlament v súčasnosti odráža lepšiu rodovú rovnováhu¹²², stále však možno dosiahnuť pokrok, pokiaľ ide o demokratickú účasť žien, občanov so zdravotným postihnutím, mladších občanov a ďalších skupín. Migrujúci občania EÚ sa pri voľbách v určitých členských štátoch stretli s ťažkosťami, niektorí pri odovzdávaní hlasu kandidátom v ich domovskej krajine a ďalší pri hlasovaní vo svojej krajine pobytu.

Existuje veľa príkladov osvedčených postupov na podporu účasti nedostatočne zastúpených skupín, ale treba rozšíriť ich dosah a získať komplexnejšie a spoľahlivejšie údaje. Treba

¹²¹ Pozri pracovný program Komisie na rok 2020 https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:7ae642ea-4340-11ea-b81b-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF.

¹²² Bolo zvolených 751 poslancov Európskeho parlamentu zo 190 politických strán z 28 členských štátov. Noví poslanci tvoria 61 %, 60 % je mužov a 40 % žien (nárast o tri percentuálne body v porovnaní s rokom 2014).

vykonať ďalšiu prácu s cieľom odstrániť zostávajúce prekážky a zabezpečiť inkluzívnu účasť.

Hoci sa podarilo dosiahnuť určitý pokrok s ohľadom na posilnenie európskeho rozmeru volieb, prepojenie medzi vnútroštátnymi a európskymi stranami zostáva pre väčšinu voličov nejasné. Vo väčšine členských štátov je na hlasovacom lístku len názov a logo vnútroštátnych strán a neuvádza sa ich pridruženie k európskym stranám.¹²³ Volebné programy európskych strán sa takisto zatiaľ väčšinou nedostali do pozornosti v rámci politickej diskusie v členských štátoch.

Inštitúcie EÚ, členské štáty, občianska spoločnosť a ďalšie orgány sa pred voľbami intenzívnejšie venovali činnostiam na zvyšovanie informovanosti. V duchu spoločnej zodpovednosti Komisia a Európsky parlament spojili sily v rámci svojich komunikačných činností.

Čo sa týka volieb v roku 2024, Komisia bude aj naďalej podporovať vysokú účasť, inkluzívnosť a európsky rozmer volieb a vykonávať svoju úlohu strážkyne zmlúv. Komisia zintenzívni partnerstvo s Európskym parlamentom a ďalšími európskymi inštitúciami s cieľom posilniť európsky rozmer nasledujúcich volieb.

Nástroje ponúkané Komisiou na podporu výmeny údajov s cieľom zabrániť dvojitému hlasovaniu a súvisiacu spoluprácu medzi členskými štátmi možno hodnotiť kladne. Napriek tomu v tejto oblasti ešte treba vyvinúť úsilie a zamerať sa na riešenie základných príčin ťažkostí, s ktorými sa členské štáty stretávajú, a to aj so zreteľom na načasovanie a obsah údajov, ktoré sa vymieňajú, aby sa zabránilo dvojitému hlasovaniu.

V týchto čoraz viac digitálnych časoch naše otvorené demokratické systémy a volebné procesy naďalej čelia novým výzvam, ktorým sa musia prispôbiť. Komisia sa zamerala na riešenie rizík súvisiacich s externým zasahovaním subjektov, ktoré sa snažia rozdeliť a destabilizovať EÚ. Európske inštitúcie a členské štáty vyvinuli nebývalé koordinované úsilie zamerané na posilnenie postavenia občanov a ich začlenenie, zvýšenie dôvery a odolnosti, zvýšenie informovanosti a zabránenie hrozbám vo volebnom procese, a to aj v rámci novej európskej siete spolupráce v oblasti volieb. Úroveň ostražitosť bola vysoká a bolo možné pozorovať značnú online aktivitu, ale rozsiahle koordinované útoky zatiaľ neboli identifikované. Zdá sa, že občania EÚ sú teraz spokojnejší so slobodnými a spravodlivými voľbami v EÚ v porovnaní s obdobím pred voľbami.¹²⁴

Európska demokracia musí aj naďalej čeliť výzvam. So zreteľom na voľby v roku 2024 treba vyvinúť väčšie úsilie. Komisia do konca roka 2020 predstaví európsky akčný plán pre demokraciu s cieľom pomôcť zlepšiť odolnosť našich demokracií a riešiť hrozby vonkajšieho

¹²³ V článku 31 nariadenia (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií sa umožňuje európskym politickým stranám prijať v kontexte volieb do Európskeho parlamentu všetky vhodné opatrenia na to, aby informovali občanov EÚ o pridružení vnútroštátnych politických strán a kandidátov k príslušným európskym politickým stranám.

¹²⁴ Pozri poznámku pod čiarou č. 11. V období od septembra 2018 do júna 2019 vzrástla dôvera v slobodné a spravodlivé voľby v 21 členských štátoch.

zasahovania.

Riešenie týchto výziev si vyžaduje komplexný prístup, ktorý rešpektuje kontroly a rovnováhu demokratických systémov a zabezpečuje dodržiavanie všetkých základných práv vrátane práva volieb formou slobodného a tajného hlasovania, slobody prejavu a slobody združovania, ako aj procesných záruk.

Nadalej bude podporovaný dialóg s príslušnými medzinárodnými partnermi zameraný na výmenu najlepších postupov na zabezpečenie odolných volebných systémov.